

תנאים של אהבה: עבודה האימהות מסביב למבחן

תמר אלדור

המחלקה לסוציאולוגיה ואנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

קティעה, חסר וAKERAITOT: טופוגרפיה של הסמן, של היחס הסמלי, שמניח את אחרותו כבלתי אפשרית. אהבה, אכן, אינה אלא כלפי הבלתי אפשרי (קריסטבה, 1997, 17).

דולי, יהודית ואני

הדברים שלහן מניטים ליצור דיאלוג בין שלוש אימהות. שלוש פעולות בפועל בלבתי אפשרי. ציר ההשוואה בודק את כושר הפרידה שלhn ממושא עבורה. פרידה מודיקת – הליכה לצבא. הליכה בגל הוך, בגל הרגל, גל כל בחירה. עזיבת הבן את הבית וגיוסו לצבא מעמידם את האשה, האם והפועלת, במצב מוככב. יכולות החתרכות, השיתוף והשליטה שלה בחווי הבן מתמימות.¹ היא עומדת מול האב, הבן, החברים, הגברים והמדינה – בשפה חרשה; מוקטנת, ללא ניסיון, לא רלוונטי, ולא פעם היא נחפתת כאובי. סימונה כזרה מבית ידה רק אם תשתח甫 עליה. תכבס, תגחץ, תבשל, תישע לבקר, תדביק סטיקר של גולני על שימשת המכונית שלה, תמסור ד"ש ב"קולה של אמא".²

שלוש האימהות שמלאכתן תיבדק במאמר זה מבקשות לנוכח שפה ופעולה לקראת הפרידה ולטובת היחסים שיתכוונו לאחריה. ברור להן שיש המבקשים לחדרו לאזרורים שהיתה להן השפעה עליהם בעבר ולהציג את אהבתם ורגותם למושאי העבודה שלhn. אחרים רוצים עכשו לטפל היטב בילדים שלhn. דחיתת הצעות הטיפול של אחרים אלה

* תודות לקוראים שעברו על כתוב היד וסייעו לי להפץ את הדרך שבחן האיש לחברתי: לניצה נגאי, לניצה ברקוביץ, לחמי צי-פרימן, לדעון קונדה, לעדי אופיר, לאילן בן ארן, לתמר רפפורט, לעדנה לומסקי-דריך וכן לשושלת הקוראים האונומיים מטעם כתבי-העת. השbill שיטמנטי בסיכומו של דבר הוא על אחריותו בלבד.

¹ ניתן כМОבן להחליף את "האם" ב"אַב", או ב"הורה". אבל הדברים שיוכאו להלן מקבלים את הרשאות ממעדן האם.

² "קולה של אמא" היא תוכנית רדיו המשודרת בבל"ם מאז 1990. בתוכנית זו מוקראות דרישות שלום לחילום מבני המשפחה, ובכל תוכנית מועלות לשידור חי אימהות המספורות על שיורום של הבן/בתocab ועלחוויות ההורות לילדים חילום. לעיתים נוצר קשר טלפוני בשידור ישיר בימי האם לבנה. התוכנית משודרת בכל יום שישי בבל"ם (בין השעות 11:00 ל-13:00) ועומדת בצל ההכנות לשבת וסעודותה ומול השאלה האם הבן "יזצא לא וצאת השבת".

ועמידה על המשמר מפניהם היא דחיה של קשר מוצע; של דאגה מוטדית, של הזהות עם מתגיים אחרים הנמצאים עם היליטים שלחן, של חיבור אל המשפחות של אותם מתגייםים. עמידה על המשמר היא עמידה לבך; מחוץ לਮובן אליו של קרוביים ורוחקים, מחוץ למשמעות והערכות הציגורים אלה לאלה, מחוץ לשפה ידועה.

שלושת הניסיונות שיוצגו כאן מבקשים כל אחד בדרךו לחפש אפשרויות לצירוף שפה חדשה ולברור האם ניתן להגדיר תנאים של פרידה הנגרמת בשל "חוק אב", חוק בניית קשר ואהבה המסורתיים לחוק זהה. האם ניתן לעמוד בחיסים קרובים בתוך מרחק כפוי, חוק אוטונומיה מסוימת של האם, שאינה ממהרת לאמץ את שפת האהבה החדשת המוצעת לה על ידי הצבא/מדינה.

הסיווב המלא, רוחית חיבורקה של המדינה תוקע עמידה קשה על המשמר ופסילת מעמדו של הבן כחיל — מסמנים את הדרך הבתויה לבניית אותה שפה אלטרנטיבית. ואולם, פרקטיקה זו שומרה למעטות. הרוב המכרייע של האימהות מתקשה לגיסס את הכוח ולאוסף את הכלים כדי לבצע סיווב סוחף שכזה.³ כך נותרות אף-איימהות במצב מורכב ואמביולנטי, שבו הצבאה והמדינה נכנטים בתחום מרקמים רכים וודניים של קשר ואהבה, נוטלים ונוננים, מונעים ומאפשרים, מתחלמים ומקשימים.

מהלך הדברים שלhalbן יציג תחילת שתידרכם לפעהה, לפרידה ולקשר בין אם לבין בנה המתגיים. אחת נטולה מן הספרות והשנייה מן האמנות הפלسطינית. לאחר מכן יציע המאמר את ניסיונה של הכותבת. ניסיונות אלה יטופלו פעמי אחד עם הציגות ופעמי נוספת מול מצע עיוני-פמיניסטי, שיאפשר בדיקה של ייעילותם ומגבלוותיהם.

دولי נגד שאר העולם: "אתה יכול להיות סמוֹך ובטוח שאםך לוקחת את החיים בכל הרצינות"

קשה לחשב על טקסט יותר מתאים מדוילי סיטי של אורלי קסטל-בלום (1992), לתיאור חוסר האפשרות של פעלות האימהות. ספר זה, זוכה להתייחסויות רבות, מזמן קריאות חזוריות ונשנות בו ומצביע פעמי אחר פעם היבטים חדשים של מלאכת האימהות.⁴ כל פעהה כוח הסיווב והבקורת שמור לפתרומים השישיים לקברות עם מודעות פוליטיתמן המעד הבינוי, בינוי-גבוהה, או לכאלת הנמצאים בפריפריה החברתית של ישראל (שוווני-ליי 2000). הסיווב הממוסדר והמורכב (משני הצדדים) הוא, כמובן, של חרדים וערבים.

מכלול התקסיטים של קסטל-בלום והמן התיאיסטיות רבות של אנשי אקדמיה, הפמיניסטיות שבינויים מצאו בתקסיטים אתגר מיוחד. חלק ניכר ממה שנכתב על עכודתה נמצא עדין בתהליכי פרסום. כיוון שמאמר זה ועשה שימושmani בדולי סיטי בלבד, אוכיר לכך שכן רק שלוש עכודות. האחת של עדי אופיר (טרס פורסם: "על כתיבה פוטט מודנית ואפשורות הצדקתה המוסרית: קראאה בספרות בליטי רזוניים של אורלי קסטל-בלום"). אופיר עסוק בעיקר בכתלה של טקסט פוטט מודני להציג חשיבה מוסרית ודוקא בעידן שבו לכארהו "הכל הולך", ואל מול המציאות האcordית הנכנית בדולי סיטי. אופיר קובע שקסט-בלום גורמת לקוראים להחויר היררכיות מוסריות בעולם שנשמטה בו: קראקע מתחת לכל הערכות. העבודה השנייה היא של סמדר שפרמן: "מיןה ודולי — רעה ואם:

הקשורה בעבודות האימהות, כמו הרין, לידה, האכלה, טיפול שוטף, דאגה לביריאות, חינוך, מסגרת משפחתיות וכדומה — מקבלת תפנית רעננה (יש שיגידו, מצמררת), והתפקיד הנדרשה לטבעי מתרשם לאין-סוף אפשרויות בלתי צפויות. בדרך לתיאור חוסר האפשרות של עבודה האימהות לא שכחת והמחברת אף אחד — האקלזוגיה, הפליטיקה הגלובלית, הקפיטליזם, הארגונים הגדולים, הטכנולוגיה — כמו גם יחסם המשפחתי הקרובה, השכנים והחברים. כל אלה חברים יחד כדי להחל ביכולתה של האם להחזיק את ילדה בחיים.

מולם עמודת האם, הפועלת כמעט ללאה, מזזה את כל הסיכוןים, מיצירת אותן כשהם אינם נודאים מספיק — ועומדת בפרק. עבודת האימהות של דולי היא מסע בתעלות חזוענה של העולם, אלה שהיו שם מAMIL ואלה הנכורות בידי האם עצמה. ההתגנות האינטנסיבית בזועות אלה מכוננת את האם ובונה את הילד. משייחלו מהן, יוכל להיפרד זה מהו. הואיל לדרכו והיא תישאר אחר. הפסיכולוגיה של המשפחה תזהה תהליך זה כשלב נורמלי ובריא. עבודת האימהות של דולי הוכתרה בהצלחה.

דולי מצאה את הילד שלה ב"זבל", במילilit אשפה, שאליה זורקים לא פעם ילדים. שאימהותיהם אין וצוחות/יכולות לגדים.

חיכיתי שהכבש יתרכן להרף עין, ומתחתי את גופי לעבר מקור הקול. מתחתית את השקית, ולגנד עני, עטוף בחיתולים של משוד הבריאות, היה תינוק כחול ורעב (קסט-בלום 1992, 13).

בימים הראשונים מתנסה דולי להתפרק מלחסל את התינוק. הדחף לחסל אותו, לברותה, להיפטר ממנו מלווה אותה עד לשורות האחרונות של הספה. נדמה כי הדבר היחיד העוזר בעודה מלחרוג אותו היא הידעעה הودאית כי בלבד הabi הוא ימות מתישחו.

רציתי לחנק אותו כבר, אבל אמרתי לעצמי: בזבוז אנרגיה, דול, בין כך ובין כך ימות החלשלוש זהה תוך כמה ימים, אם מזיהום, או מהזנחה, אם מרשלות, וגם אם יירצח בסופו של דבר, והוא עניין של מה בכן, בלבד הabi, כבר צריך היה להיות מות זה מכבר (שם, 14).

הידעעה הודאית בדבר מותו של הילד הופכת את מלאכת האימהות לתרגיל ביצירת התנאים למותו. מרגע שדבר מותו בטוח כל כך וכבלתי נמנע, האם חופשיה לנשות שיטות שונות לבודק את כוח החיים שלו, כוח ההמתה שלא כמו גם כוח ההחייה שלה. את כוח ההחייה המיתולוגי של האם בודקת دولי פעמים רבים. כדי לשכללו ולהביאו לשיאים חדשים, נאלצת האם לשכלל במקביל את כוח ההמתה שלה. פעם אחת, למשל, היא מונסה להטביע את בנה באמבט מים. היא אוחזת את ראשו בשתי ידיות מתחת לפניו המים ומבייטה בפרפורו. היא ממשיכה להכיב גם בצוות הרופאים המנסה להחיות אותו. כרופאה (שלמדה בקטמנדו)

משחק בסטריאוטיפים נשים אצל אורלי קסטלבלים" (שיפמן 2001). שיפמן עוסקת בדיםויים הסטריאוטיפים של דולי כאם, ואל מסkontohn את היחסים בהמשך. האזכור השלישי של דולי מתייחס אליה כאם בשירותה "האימהות היהודיות", ומופיע במאמרה של רות גינסברג (Ginsberg 1997).

וכאמ (שילוב אופטימלי של כוחות) היא מבינה שהם "אינם בכיוון" ועושה להם חצוגה "החויה את אם" אולטימטיבית.

"זווו הツידה", קראתי ונדרפהתי, "אני אימן של הילד, ואני אומרת לכם זווו הツידה!".

חברות הרופאים רחשה כrhoה בשדה קצרים, חלקהם התנוועו על גופם הנוקשה.

"קום! ציוויתי על הילד. שמעת אותה? קום, או שאקח אותה הביתה!".

"לא רוץ", אמר.

"בבקשה", אמרתי לרופאים המופתעים. "מה לא עושים כדי למשוך תשומת לב" (שם, 53–52).

הדראה הבלתי נמנעת הכרוכה בעבודה במפעל האימהות איננה מורה מדולי. ברגע מסוים היא חוזרת לזרעון השחקן של התחרבות הילד. רעיון העולה במוחה של כל פועלות, המניחה כי אם תהיה צמודה הילד מוכן למנוע רעות, או לפחות לשולט בהן. להיות אותו להתחבר, לлечת لأنן שהוא הולך, לא לעזוב אותן. אלא שדולי כמו דולי, לוחחת את עקרון הרatz' הזה למקומות יותר טוטליים. היא פונה לנגר ובקשת ממנה לדוחיק את הילד לגבה. לעשותה לה הרין גב, סל תינוקות פרואני קבוע.

הлечתי לנגר ז肯, וביקשתי ממנו שידיבק את הילד לגבי, קודם כל לא אראה אותו, שכבת הדבק תחוץ ביןינו, כך שgem לא ממשureau. שנית, הוא יגדל על גבי, לאט לאט יהפרק לחلك מנגן, ואני לחלק ממנה, ואז כאשר הגבולות בין ליבני ייפרצו לחלוון, אוכל לבלווע את קיומו ולשכוח אותו ושוב לא אצטרכ לדאג כל כך (שם, 60).

פריצת גופו של האינדיויזואל (המתואר כיחיד גברי) והכפלת הגוף הנשי העסיקו את המחשבה הפמיניסטית, ובכך יטפל המאמר מאחור יותר. העובדה שرك נשים יכולות למתוח את קורי הגוף שללה ולהיות יותר מאתה שימושה בסיס לכינון המהות האימהית/נשית ומעשה כפירה ביחיד, באינדיויזואל. קסטל-בלום ודולי שלה עוסקת ליטרלית להרעין הcliffe הגוף ופריצת גבולותיו. ההרין, שלא היה, משוחזר (הפעם מאחור במקומות מლפנים, בחוץ במקום בתוך הרחם). הcliffe המאפשרת זרימה מגוף לגוף הופכת אצל דולי לבליה ומחיקה.

המטאפורה נשחקת, כל מה שנוטר ממנה היא שכבת דבק החוץ בין האם לילדה. הוא צמוד אליה הלכה למעשה, היא לא צריכה לראותו אותו וכן מילא נחסכנות ממנה דאגות. אשה חרדיyah שחייבת במקיר אמרה לי פעם על ילדים: כמה שפחות מסתכלים עליהם, ככמה פחות טירות לחץ ציריך תחתיהם. רק ביטול קיומו הנפרד, רק צמידותו המלאה אליה עד להיעלמותם הם ערוوها לשקט הנפשי שלה. במקום להרוג אותה, היא מבקשת לבלווע אותה.

הילד הדבק (תלותי, בכין, לא עצמאי) הופך לילד מודבק. האם הנדבקת (dagennit, רודפת, חזורנית) מסתכלת קריימה וסביר ואינה רואה יותר סיבה לדאגה. צפוי, הטריך אינו עובד זמן רב. הילד-החתוטרת נמאס עליה והוא שוב רוצה להיפטר

מןנו. לחזור ולהיות גוף לעצמה. לאחר ניתוח ההפרדה של השניים, מנסה דולי פשוט להתחזק, להיעלם לו, לברוח.

הילד היה מרותק ואני עמלתי לו. הסתורתי מהחורי עמוד לראות איך הוא מסתדר. חילך אחד אמר לי: הסתלקן, דולי, היעלמי, אך חלק אחר הורה לי לא לווז. שעה וחצי הילד שלי צרח בחוץ עד שהוואلت יצא לקראו. כשרה אותה, רץ לעבריו, אך אני הסתמי ממנו את המבט (שם, 73).

אימאות ברובבות בורחות לילדיהן כל בוקר, מותירות אותו בגני הילדים, ממהרוות להסתלק כדי לא לשמעו את בכיהם או נעוצות במקומן כדי לשמעו מתי יירגעו. הורים וילדים ייצאים מביתם לעת ערב, על בהונות, שמא יתעורר התינוק ויגלה שנשאר עם שמרטפת. דולי כמו דולי אינה משחקת. היא בודקת את האופציות עד הסוף. לאחר שנייסיון הבחירה לא עלה בידיה היא מנסה למכוור את הילד, וממשיכה לאורך נתיב האימהות כולו לחפש דרכים שבهن תוכל להתחתרפם מעבודתה וממושאת העבודה שלה. הטירוף, הקיצונות והאפליה שיזחסו לאם דולי נקבעו על ידי כשגרה גמורה. כתיאור הפשט, הכן והנקבי ביטור לחוסר האפשרות שבמלאתם האימהות. הנורמליות הגמורה של דולי נעוצה בעיקר בעובדה שהיא אינה מצליחה להיפטר מן הילד למשך שלל ניסיונותיה. בנאליה זו של אימהות מצטלבת לקראת סוף הסיפור כשתקידי האם והבן מתהפכים, כמקובל. להירדר יכול רק הבן, ורק הוא יוכל לסוכב את גבו וללכט, ורק הוא יוכל לבוא ולהגיד שלום. לא להסתור מהחורי העץ לראות אם אמא בוכה, לא להציג מעבר לגדר הגן (או מען הקשיים שבו אושפזה דולי) לראות אם היא משחקת יפה עם החוטות האחוות. עכשו הוא נעלם לה, הוא מונע ממנה את המים שהיא מבקשת והוא מביא את החדשות:

”נחשין מה?“

”מה?“ פקחתי את עיני.

”אני מתחילה. מתגיס. קיבלו אותו!“

”מה?“

”לצבא.“

”בגילן?“

”קיבלו אותו. כן“, הוא מתח את צווארו בגאוות.

”לחיל האויר?“ נחרדתי.

”לא“, אמר. ”לחיל הים“ (שם, 96).

ניסיונותיה של דולי לעקוב אחר מעליו של בנה בעולם הגדל נעשים נואשים מרוגע לרגע. קץין העיר, הטלוייה והיעתונים הם מקורות התקשורות שהיא תליה בהם, והם מצדדים אינם נותנים לה את מה שהיא רוצה. הבן עצמו קופץ לפעמים, או נתקל באמו באקראי. באחת ההתקלויות שלהם נובטה בדולי ראשית ההכרה, כי בנה חמק ממנה. הילד איןנו ילד

והמאgia היא מילודה לפעול. הכוח לבראוא ילד, להחזיק אותו, להעתיל בו או לחסל אותו — נזול. איןנו.

פנוי היו שופיות ממשמש, מצלקות וקורעות, הוא נראה זועה. רציתי לתקען אותו. לעשות לו אוברול, אבל שוב לא חשתי שניי מסוגלת להחטך אותו. הוא כבר לא היה ילד, וספק אם היה בכלל מסכים. התורcaught בחתך אחד עומק לאורך הלחי השמאלית שלו. בשום פנים ואופן לא הצליחתי להזכיר מתי חתמתי אותו שם ולמה (שם, 121).

בשואה בימייה בבית הזקנים (אך על פי שהיא רק בת 42) מנשה דולי לעקוב אחר מעליו של בנה. היא כפופה והוא ברוח, והעולם כולו בעקבותיו. עתה, בדיק משחדרה לנסתות לחסל אותו, התארגונו האחים לחרוש את רעטה. דפי העיתון מספרים לה שחמק מארגוני ביתחון מן הקפדרניים בעולם, ברוח מדוי שוביין, נורה, נפצע, נרדף על ידי מסוקים, ברוח לגאיות ולמדבריות, וטרם נתפס. אך היא, הקוראת דברים אלה בהתרגשות, מעידה על עצמה בשורות האחרונות של הספרו:

dagachim�יד, זאת לא הייתה היסטוריה. יעדתי שאחרי כל מה שעשית לו, כדור או סכין בגב — זה לא דבר שהוא לא יכול להתחמוד איתו (שם, 123).

רק עתה, כשאין לה כל מגע עם הילד, שכבר איןנו ילד, כשהיא והוא נפרד ונבדלו, היא מסוגלת לדאוג לו. לדאוג, ולא להיות היסטורית. עכשו היא יכולה להתבונן בו כבאחර אהוב שאין ביכולתה לעוזר לו, אך לכבה מבקש את טובתו. היא יודעת כי חיים המשותפים במפעל האימהות הבליי אפשרי הכנינו אותו טוב-טוב לחיים. מהם מורתפי העיניים של סוכניות הבין הגלובליות לועמת יהסי אם ובן סטנדרטים.

תקנית האימהות של דולי תיבור שוב לקוראת סיוכם הדברים. כרגע היא נרשמתה כנסיין אומニアוטני לאחزو בכל. "להיכין את הבן לחים" — לשלווט בטובות וברעות, בגוף ובנפשה, במצווי ובצפוי — עד לפירידת הבן. התוצאה: היא נותרת בבית המחהה והוא מצטרף אל הנמצאים בחוץ.

יהודית בחוץ ובפנים: "הצטרפת לי חברה — יותר לא יוכל להגיד לי את לא מבינה בזה"

בשלב מסוים הם התחליו להעתילם מני, לדבר באיזו פינה של הסלון על הצבע ולהניח שאין לי מה להרים. אחר כך בא קורס ההכנה לגיסות, וכל סדרת הגיבושים האלה. ואני כבר שמייעדים לי תפקיד של אמא שמעולם לא היה לי. ציפו שאין אני אהיה ואתה שמכבשת, מגהצת ומכבשת. הכנס על הצבע החחלף מהר בחיפוש דרך להשתלב. לא מתאים לי התפקיד של משקיף פסיבי מן הצד. המתחשה שאימהות של 18 שנה מתחלפת באימהות צבאית לא הילכה עלי כסם (יהודית מצקל, צלמת. מתוך ראיון).

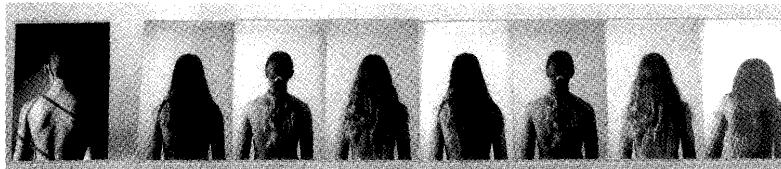
סירובה של מצלק להפוך לבתי רלוונטיים, התנגדותה להיות אמא אחרת מזו שהיתה עד לגיוס והתקשרותה לחמוץ מן העמדת הפסיכית הוליקו אותה למקום המוכר לה — אל מאחורי המצלמה. בעמדת האמנית בעלת המצען, יכולה היהת לגיס כוחות אלטרנטיביים, לחבר לbijougraphie הייצוגית שלה ולדבר. בפרויקטים קודמים שהציגה פרמה ותפורה את פעולות האימהות ("הו מאמא" 1997, "אמא של חיל" 1998⁵, חילקה וחיבורת את החיים ומוחם של ילדים ("נולד מות" 1999, תום — 2000⁶). הצטראפה מהழור מארס 1996 של גבעתי יצרה חתונות חדשות ואחרות, שמננה פילמה מצלק דרכם של המתהבות וביקורת אל, על ולגביו גיוסו של בנה וחילוחם של בניים אחרים. במקום לחכות לבנה, לצלצלי הפלאפון שלו, למחדורי החדשות, היא הצטראפה אליו. מחד גיסא, יש פה מימוש החלום הקלאסי של האם "הרצת אחורי" הילד שלה; מאייך גיסא, קריית תיגר על הצייפייה המובנת מלאיה, להישאר בבית, לחוכות ולדאוג.

הנגיעה הבלתי אמצעית במושאי הensus והחרודה של היהת אמורה לגנות לה "מה לעוזאל הם מחפשים שם"⁷, למלא ולגלם את אתרי הדאגה המדומיינים של האם בדרכם "של ממש".

השינה באוהלי החילים, הריצה במעלה הגבעות, המעקב אחריו נתיב "مسע הcombeה", החום, הקור, הבדיקות, הביחוד — אמרורים היו להקנות לה את זכות הדיבור על הצבא, המשמורה בישראל רק למי שיש לה שם⁸.

בכל הפרויקטים הקודמים שבהם טיפלה מצלק בקשר אם-בן, אזהית-חילים, שמרה האמנית על הטריטוריה שלה. בראשית, מאחורי המצלמה ו שניתנו, מחרוץ למתנה הצבא. בפרויקט גבעתי הייתה חתונה את הקווים. נתבונן תחילת בשתי חתונות שטרמו להצגת "פרויקט גבעתי".

תמונה 1. שירם הארוך — מתוך "שיעור"⁸

לא כותרת. צילום: יהודית מצלק, 15/120 ס"מ, 1996

⁵ את תعروכת "הו מאמא", שעסקה בייצוג האם באמצעות ישותה עצשוית, אצרא יהודית מצלק בשיתופו עם הדרה שפלן, "אמא של חיל" הרגז במוניון ניקו ודאדא בעין הור.

⁶ התערוכה "נולד מות", שהוגזה במוניון לאמנית ישראלית ברצה גן, פירקה וחיברה טקסטים הכתובים על מזכותיהם של חיליל מלוחמות ישראל, תום — 2000, חדרוכה שהוגזה בגלריה הסגורה של ואדי ניננס, הציגת צלומים של קבורי ילדים ותינוקות.

⁷ במובן מסוים ואחר, מזכורה ההבלטה של מצלק את זו של הבטה מייכל אבידר, שהצטראפה לגדור מילאים ועל בסיס מהלך זה יצאה את סרתה יורת פעם במישחו (1995).

⁸ "שיעור", תערוכה קבועית, בית האמנים, ירושלים, 1997. אוצרות: נעמי טנהאור.

בהתמונה זו, נדרשת העין לגוף הערים ולשער הרקע המכסה את הגב. הדמיון העצום בין שערה של האם הנראית מלפנים לזה הפרוס על גבו של הבן מקשה על הפרדת הגבר הצערן מן האם בועלומיה, מחייב בסיסמת "שיעור האורך שייערו הקצר".⁹ הוא בסדרה של פוזר, פוזר, אסוף, פוזר, אסוף, פוזר — אין. היא בפניה למצלמה בשיעור פוזר, שהרות מסיטה לצד אחד. יחד הם עומדים פנים ואחורי: אותו גיל, אותו שייעו בלוני רך, גולש, סמל ה"אזרחות" הగברית-נערית, סמל הנשיות — דומים. דומים אשה לאיש, אם לילדת. הפריים השמיini שלו, כהה, מובדל מן הסדרה, דוחק לסוף. שורשי שייערו שהוא מוגנים מן המשמש נחשפו עתה והם שחורים כמעט.

תמונה 2. בן לוי

הפרויקט "נולד מתי" בוצע בבתי קברות לחיליל צה"ל. מצקל יצאה האם מן הבית, התחרקה מגוף האם והלכה למקום שבו מבאים את משורתה המדינה למנוחה אחרונה. נוכחה הקברים, ללא כל עיבוד מאוחר, סגרה עם המצלמה על אותן תוצאות המצבה, כך שהטקטסט הכתוב בן לוי. צילום: יהודית מצקל, מתוך "נולד מתי", 1999

המעבר להמננות מתוך פרויקט "היציאה בדרך" — שלוש שנים עם גבעתי¹⁰ מציע צילחת גובל וכינסה פnimah, אל תוך המבחן. האמנית מקבלת הרשות משליטנות הצבא להלך בשולי הוויינו. היא מאבדת את החירות השלמה החיזונית שלה, לטובת היתר לעשות את הכללי מקובל. נפתחת אפשרות להרחבת השפה כמו גם להגבלה, נוצרת הזדמנות לבקר מבפנים, תוך כדי נטיית סיכון של כניעה. נראה כי מצקל ניסתה ללבת בין האפשרויות

⁹ האסוציאציה מובילת לשירו של יהודה עמיחי "הבלדה על השער האורך והקצר". השיר הולחן על ידי מוני אמרלי ווצע על ידי הדודאים ב-1972. אחת משורות השיר אומרת: "שיעור גולח שכבא למבחן, שיעירה נוחר ארוך ובלי מענה".

¹⁰ הקטלוגים של תערוכות "اما של חיליל" ו"נולד מתי" כרכום בעטיפה שחורה ומשדרים אסתטיקה של חבורות הנצחה או זיכרון. הקטלוג של "היציאה בדרך" כרך בסגול, מן הסתם, צבע הכותמה של החיליל.

הבינריות, לעיתים הצלחה ולעתים כשלה.¹¹ התמונות הבאות מייצגות האחת את השמירה על מרחק ועל עין ביקורתית והאחרת את ההצליפות למושאי המבט.

תמונה 3. אגף המכנסיים
ערימת מכנסיים ריקים. מדים
לא חילילם. בגדים שאנשים שהו
בهم, והסתלקו מתוכם. אסתטיקה
מורכota, איקון שקוֹף. הרבה
מארתו הדבר, ריק משתמשי,
הטלחות, הנעלים, המשקפיים,
המוזודות. צלום מבפנים, את האין,
את הלא-אישי, את החצבר, את
המוחתק/מנוחק מבעליו. לשמור על
עין מנוכרת. להחזיר צור.

צילום: יהודית מזקל, מתוך "חצאית בדרך", ספטמבר 2000

תמונה 4. חזקי, לבן ושושנה אדומה
שוב מן הגב, חבקים. הוא במדרי
חזקי, היא במעיל לבן. מתחת לידה
הគומה והציצית השחורה שלה,
לייר, מעל, הבורס של מעילה
ונרוצחו הלבנות. על גבו אפר, על
כתפה רצועת התקיק שלה. מתחת,
לייר, מותך התקיק שלה, מכבצת
שושנה אדומה. שושנה שקנה צה"ל,
שושנה אדומה לאמא. אולי הרא נתן
אותה לאמא בסוף המסדר, אולי חילית שעמדה בכניסה לבסיס ברורה את האימהות, הילדות,
מבין הבאים, עיכבה אותן לרגע ובייחוך מבויש מסרה לכל אחת מהן שושנה אחת מתוק
הצרור. יכול להיות שהיא התרגשה כשהוא הגיע לה את השושן, יכול להיות שלא, אבל היא

צילום: יהודית מזקל, מתוך "חצאית בדרך", ספטמבר 2000

¹¹ צילומים רבים מני ספור נאספים כশעורים פרויקט משך שלוש שנים. מזקל התקשתה לבחור אילו מבין התמונות הציג בתערוכה ונדרמה כי אוצר התערוכה, הכרם איליה, לא הצליח בכך יותר ממנה. האבסנינה של התערוכה (מויאן ארץ-ישראל) בודאי לא ציפתה לתערוכה ביקורתית", אבל גם הצלמת והאוצר לא העדיפו קו צילומי אחד על פני האחרים. אין לי ספק כי ניתן היה לבורר תമונות שהיו משדרות אווורה של ביקורת, הקטנה, עצם ורוחמים. אלה אכן נמצאות בתערוכה, אך הן נבלעות בתוך תמונות המשדרות את תדרmittה צה"ל המצוופה וכן מתמויות פוטנציאלי המבט האחר של האם המצלמת.

— האם — נטלה אותו מידי בנה, מידיו צה"ל, לקחה את המתה. עתה הוא דוחף בתייה. הם מתחבקים, כנראה מול מצלמה אחרת, מלפנים, אולי המצלמה של אבא. ייחנן שנאנשים לא יאמינו לו. ראייתי יופי, ראיית חברות ועוזרת הדידית, אכפתנות, דאגה. דברים שלא קיימים כבר בחים שלנו, דברים שנעלמו. אני יודעת זהה לא אופנתני להגיד את זה, להגיד ודברים טובים על הצבא, אבל המפקדים הצעירים האלה, כשראיתו איך הם דוגמים לחילימן שליהם, ידעתיש מהם שלי בידיהם טובות (יהודית מצקל בראון).

מצקל חוותה לשפט האב", כלשונה של גזליה קרייטבה, היא חוותה לעזרה ההידית", ל"אכפתנות", היא יודעת שזו לא אופנתני", אך מסרבת למחוק חלק מן החווית שבעברה. האם זו דינה של הצבאות, האם היא מכתיבת מראת בליהוה והוזחות, או שמא יש כאן מרכיב שכיח הנמצא בכל עבודה דוקומנטרית-אנתרופולוגית; מרכיב המצביע על התקשרותו למושא ההתחבוננות, על עבודה מתחוך אמפתיה. שלוש שנות השירות של הבן פעמו לצד לשוחים, יצאו, התחליוAIMON, סיימו. התמנונות אמרות לספר למתבוננים בהן, האם הצלילה האם לשמרו על עצמה, או שמא נבלעה בסיפורי של הבן, הבנים, הגברים, הצבא. אין ספק שהצלה את איבדה את הכוח שהיה לה בחילקה הצבאיות של בית הקברות, ברגע שקיבלה את אישורו של דובר צה"ל לצלם מבענין. אבל היא העלה שאלה נוקבת לנבי יכולות מודרות לבנות שפה אחרת. מה עושים עם האהבה אל החילימים-הבנות? כיצד מתורגנים להתנכר לילד שלהם, למה שהוא עושה ומיציג? כיצד מגיסטים השקפת עולם, כך שעמדו ביןך ובין הקروب לך מכל? כיצד מסרבים להסבירו של המדינה, מבלי לאבד את יכולות להזכיר (להיות חבקה) את הבן.

אני: אתנוגרפיה בשירות פדגוגי

האנתרופולוגיה, או שמא האנתרופולוגים, מכיריהם היטב סיטואציות כאלה. המחקר הבלתי אמרצעי, זה המבקש למקם את החוקרת בקרב נחקרים, מצב שאלות שכלה חדשות לבקרים. לקרהת גירושו של בני, ניסיתי לגייס כל מקור כוח שהיה מוכר לי. הכתיבה האתנוגרפית,

הפרקטיקה השגורה ביחסו בחוי המקצועייםאנתרופולוגית, הייתה אחד מקורות אלה. רגע הגיוס הגיע לאחר שנה וחצי של דיונים סוערים בבית על החלטתו של בני ללחוץ טיס. במשולש אבא-אמא-בן, היה לי קול בדורו של שלילה. חשבתי שכדי לו להמשיך את הקריירה המוסיקלית שלו בצבא ושם הוא רוזה בכל אופן לשורת חיל קרבי, עדיף שיתגיס לכל ייחודה שהוא, שאיננה מחייבות אותו בחתימה (ארוכה) לשירות קבע. מרגע שהתגייס, שונתה התקשרותו בינוינו. הפרידה הפיזית טופלה במילים, בדילוג שיש בו קול כותב אחד — שליל, וקול חסר אחר — שלול, שմדרב לעתים נדירות בטלפון ומרבה לשחק בשכבותו שבנה הגיע הביתה. כתבתי לו, כי הבטהתי לעשוותך. הוא שמח לכל

מכותב, שכן השימוש בפאלפונים נאסר עליהם. את כתיבתי-ישלי התנה בכך שלא אכתוב לו "את המכתבים שלך שעושים לי לבכות".

במהלך עשורת חודשי השוואת שלו בקורס, שלחתי לו 15 מכתבים. כולם נכתבו במחשב, כולן נהממו במילה "אמא" בכתב יד, כשלידה ציר פרצוף של סמיילי. סמיילי היה הבדיחה הפרטית שלנו. הלוגו המ��חרי של המכתבים. מכתבי החזקה לילד לחוץ, מדוכא ועוצוב — מן "הבית התומך". המכתבים החזקו בדרך כלל שני עמודים מודפסים ברוחש של שורה וחיצי ולעתים היו קצריים יותר, אם נלווה לחביבה. הוא שמר על כולם בתוך המעטפות המקוריות שלהם. כשהשווים שירות של שבעה חודשים לבננון וחזר לקורס, הניתן להם בחיבור קМОטה ממשחו על השולחן בחדרו.

הדברים שלhalbן, הנשענים על חלקיים מותוק מכתבים אלה, הם שרטוטים נוספים ואחרם פרקטיקה של אם המחפשת שפה. אם אשכנזיה, מן המעדם הבינוני/הגבוה, אקדמאית, עם יומרות פמיניסטיות.

הപסיוזה הנשית נתמעה כיום דרך התשווה לפוליטיקה, למדע, לאמנויות... (קריסטינה, 18, 1997).

המכתבים

בקיץ 1998 החלפתி מחשב. אני טורחת לשנות מן המכונה הישנה את הטקסטים המקוריים שכותבי. יש משחו מענג בnageה בניירות שkopflo, נשלחו, נקבעו, נקבעו, קופלו מחדש והושמו במעטפות.

אני מוציאת את המכתבים מן המעטפות המקוריות שלהם, מצמידה גילינוות נפרדים בסיכת השדן, ממספרת אותם בסדר רץ. קוראת בהם פעמיים אחר תוכם, שוקעת לתוכם, נעה לאחרור בדמן, נזכרת, ומתחנעת. لأن הגעתה? או קוראת למכתבים שכותבי לבני כבホームר מחקרי? אני עומדת לעשות מהם "מאמר"? ממחפשת תימונות שחזרות ונשנות? מפלחת את הטקסט כדי לגלות בו מגמות בולטות?

החלמתי לסמן את הנושאים שיעלו מן הכתוב בעיפרון ולא בעטים צבעוניים, כפי שאני עשוה בדרך כלל. כך אוכל למחוק את עקבות פועלתי בתום ההליך. אולי אצליח אפילו להתאים מחדש את הנירות למעטפות שלהם, ששמרתי לצד. יליד ורק אמרתי שאני עשוה במכתבים משהו, והוא לא ממש התהענין. עם עמידה של קיימת דיון עקרוני בנווא: "למי שייכים המכתבים?" האם עלי לבקש את רשותו לעשות בהם מעשה, או שאלת דורי-ישלי ולפיכך זכויות לעשות בהם ככל העולה על רוחי? לא הגענו למסקנות ברורות.

עשה בהם מעשה

קריאה חזות ונסנית במכתבים מלמדת שהנעתי באמצעות הכתיבה שלי שני מהלים. כל מהלך התפקיד לבמה פרקטיקות, כשהן נמהלות וזו כדרךו של טקסט חופשי. שני

המהלכים שהתקסט מקדם עומדים בנגד מטויים זה לזה, ניגוד המחזק את האמביולנטיות שנשתלה כבר בתחום כל מהלך.

המהלך הראשון מושך את הנמען אל עלמי-עלמוני, כפי שהוא טרם גיוסו של בני לzech'el. הוא בונה מחדש מציאות שפסקה, ומעמידה כמשמעות ויטלית שיש לה ולונטיות רציפה. מציאות זו מוצגת כ"מציאות", החול וחומר האמיתיות שלהם מתקימת שגורת חיים אוריית-פרטית, שאליה אני מכניסה את הנמען על אף שהוא נעדר ממנו. זהו מהלך המנסה להעמיק את אהיזוני בקרע שהוחוץ למציאות הצבאית ולשפט המדינה וליציב אותה כך שאוכל למשוך אותו החוצה.

המהלך השני מדמיין את המציאות שבה הנמען חי, ופועל לתחזוקו בתחום. התקסט מנסה לסייע לנמען להתקיים בהצלחה במצבות זו, לשדרו אותה, למלוד ממנה ולניצח בה ואיתה. מהלך זה מחייב נגיעות בשפת הצבא ובמציאות שהוא מייצר.

הכתיבה אופינה גם במידה מסוימת של רפלקסיה, הרהרו על סוג הדיאלוג שלנו. מדי פעם הייתה מוחתת לנמען אני וזכרת את חוקי המשחק, יודעת שאסור לי לצער אותו במילוטי. כך, לדוגמה, כתבתי לו במכתב הראשון:

14.1.97

אהלן אורי

כמו שאתה כבר מבין זה לא הולך להיות מכתב עצוב, כי אם היתי רוצה לכתוב לך מכתב עצוב, היהי פותחת במילים, אורי ילד יקר שלי, או אוריילה האובי וכאליה, אבל לא, אני לא אומרת את הדברים האלה, אני בעניין רגיל יומיומי — אהלן אורי.

אזכור חוקי המשחק בczöra זו מאשר את ההכרה שלי בהם ופורים אותם בעת ובעונה אחת. אני פונה אליו בczöra עניינית לפי התנאים המוסכמים, אך פורסת לפניו את שלל האופציות האסורות. אני משחקת אותו ובו, שומרת על "רווחו האיתנה" ומחלבת בקשר עמידותה. מייצרת צחוק ורדיום ומניה אותם לפתחו. חורש לאחר מכן הרשותי לעצמי לחושף את המהלך. להתמקח אותו על גבולות החוקים ולמתוח אותם מעט.

8.2.97

אם להתחילה بما שאני מרגישה או بما שאני חושבת? אם להתחילה بما שאני מרגישה הרי שיש סיכוי שאפר את ההבטחה שנתתי לך — לא ליציר טקסטים וגשנים העലיים להסביר עצב. אם אתחיל بما שאני חושבת, אני מחרחקת מעצמי ומפרק וחלבל. لكن כנראה אשלב את שני הברים ביחד ואתה הופשי לzychok ולכובית לסריגון.

במהירות הדרך לא חוזתי אל החוקים באופן ישיר שכזה, אלא נתמכו בשני המהלים שאוזכרו לעיל. מהלכים אלה הם תוצאה של הליך פיקטיבי — כתיבה. הם בונים מציאות דרך מילים וסיפורים ומילא מכונניים גיבורים, שכמו בכל סיפור, "הקשר ביןם לבין המציאות הוא מקרי בלבד".

א. מצדנו / מצדוי

או. בבית הכל כרגיל, מנשה נוי וג'רי סיינפלד ממשיכים לבקר החלק השכיח ביותר במכתבים משפחתיים, ואולי גם הצעפי שבהם, הוא מסירת דוד"ה. תיאור הנעשה במקום שממנו נשלח המכתב אל מי שנעדר מן המקום הזה. הכתובת במקומות חיציב והבלוי משתנה, והוא כתובות קבועה. כזהה, הוא מתאפיין בפעילות שגריתית, אך גם בצעפייה אל, ובחרדה מתחדמת, מן החדשושים העשויים להגיע לפתחו. הבית תואר בדרך כלל כאחד נקי, פסיבי, מתוגנן ומוגנן. היוצאים ממנו מתוארים בלשון גברית, פעללה, מגלה, כובשת ומהחדשת (Wolff 1995). מכתב מעניין מן הבית הוא מכתב שיש בו "חדשות": פרטים שאינם ידועים לנו מעין מהפכות בסדרי הבית ועל פניהם זאת, סביר להניח שמקבל המכתבים אינם מצפה לקרוא על מהפכות אלה נורדר הגינויו. ביצירותו, כי אם "חדשות קטנות", חדשות של משפחה וביתה. שאל סירב לא פעם לחתוםalachיו הבכור בטענה ש"אין לי מה להגיד לו, הכל כרגיל". בכך (מעבר להתחממות) אותה לי כי אין הצדקה לכתיבת מכתב שאין מה לומר בו. מכתב כזה נועד תוקף הגינויו.

ההיגיון שהנאה את כתיבת המכתבים של היה שונה מזו של שאול. הוא היה כורך במחזוק, בגיןון של יחסים שצדם הפיזי נקבע ונכנסו ביניהם ימים, יבשות או גדרות של מחנה צבאי. תפקידו העיקרי היה ברור לי. היה עלי לשדר אליו את שגורת הבית בצוותה המעוניינת ביותר, וזאת עשייתו. אבל מקרה קדונית בטקסט גבוהה, כי יצירתי שהgra מסוג מובהק, שהיו בה כוונות נוספות על אלה המכובלות. השgra שדיוחת עלייה במכתבים היהת השgra האהובה עליו, או בעצם השgra שרציתי שתהייה אהובה עליו, או שהשבדתי שהיתה עשויה להיות לו אלמלא התגיסים. הייתה זו שgra של זוטות, של נורמליות, של חולין, של פרטיטים חסרי ערך, של סדרות טלויזיה שנаг לא צפויות בהן כמוUSA ווטני, של סרטיק קלונלע, של מנהגים שלוויים של בני הבית. שgra טוויה, שביקשה לעמוד אל מול שגורת היוצאים מן הבית ומפליגים למרוחקים. את האפרוריות שלה צבעתי בכחן של המילים שלי וכן, מוקשחת ומעצמת מעלה למזריה, ביקשה שגורת הבית להתמודד מול מזיאות הרופתקאות שבחר לעצמו היוצא לדרכן. קטיע השgra המופיעים במכתבים כתובים כתסריט. הם עתירי פרטיטים לעיפפה, איטיים, דקדקניים, פלסטיים. יש בהם ניסין נואש לבנות עולם. לדוגמה:

25.2.97, אחת-עשרה בלילה

דמות בנפשך את מנשה נוי עומד עם הגב למצלמה, בחדר שנראה חלק מדירה מעוצבת של יאפים, הוא מסתובב אליו תוך תוך שהוא מדבר בפלפון ואומר כמה מילים אחרנות לפני שהוא סוגר. עמידתו איתנה וכל כולו אומר ביחסו של מציגנים. אחד שיודע איך להთארגן. דובייה שמביט בו, הוא בודאות גמורה אחד שלא בדיק משחק אותה בקהלות. הוא מביט בעדיצה על רצפת הפרקט היפה של הדירה ושולא את מנשה: פרקט מה? כמה עלה לך? כלום, עונה לו מנשה, ממש כלום. איך כלום? מתקעקש דובייה, שמעטי זהה משה בסביבות 250 שקל למטר. עוזב אותך, עונה לו מנשה, כל הפרקט הזה, זה מדידות קרש.

הציפייה בסדרה "החמיישיה הקאמרטית" הייתה אירוע משפחתי שאורי הקפיד עליו. הוא היה מודוא שני זוכרת ש"י"ש היום חמישיה", היה מתמקם מול הטלויזיה מבוגר מועד, מכין את הקלטה בווידאו ומאיין כי להדרול משיטוטי בבית ולהתישב לידו. בודך כלל אביו היה מצטרף וגם אחיו הצעיר, אבל הם היו חוויה פחות קבואה. נוכחותה של "החמיישיה" בבית הייתה גולשת מעבר למחזית שעת השידור שלה, דרך החיקויים שהינו עושים, דרך הדורותים שאורי היה מביא מבית הספר על התקבלות הפרק האחרון בין חבריו, בעיקר אלה שהיו בャגמאת הרמה של בית הספר. התיאור שלו מבקש להמחיז בפנוי את הסצינה המדוחה; הוא מנסה לשחרר רפליקות, מחוות גוף, פרטמים ומשמעות והוא ארוך (הרבבה יותר מן הקטע המובא לעיל). יותר מכך נדמה כי תיאור זה מבקש להמשיך באופן וירוטיאלי את הטקס היישן, למשך את הנמען בשחקן הקריא שקידש למכתב אל העולם הקודם שחקלנו, לאותם לו "עולם כמנהגו ונוהג". במקביל, הטקסט מנסה להעלות חיקוק על פניו של הנמען ולהיענות לתנאי ההחכבות, האוורטיים לייצר טקסטים שעולים לגורום לו "לבכות".

שגרת הבית הייתה אהובה מאוד על בני. הוא מיעט לצאת ממנה, הקפיד להתחדכן בכל העובר על בני המשפחה הגראונית והמורחת והתקעש להתמצא בכל הכרוך בתוחזוק הבית, על צדדיו הכלכליים והפרוצדורליים. אורי לא התהמק ממטלות הקיום היומיומי, לא הסתפק בידיעה שימושו אחר מטפל בכעה שהתעוררה ונטה לכuous כשנודע לו שהשכנים ממנו דיווח על תקלת כלשהי. לפיכך, הקפדי לעדכן אותו בזותות הבית, כלכלתו וקלוקלו, כמו בקטע הבא:

28.1.97

מול שאחה לא ישן בבית. בשני הבקרים האחזרים עובד כאן טרקטו. הראשון היה בולדוזר שהרס את המحسن של השכנים, והשני הוא הבქשת המפושט המתיל בין ההוריות ומנקה בקטן את מה שנשאר. משפחת לוי פתחה בשלב חדש במאבקה להנמתה הג של השכנים, שילעה בכמטר מעל גג ביתנו, מה שלא היה בתכוון ולבן היו מוכנים. אנחנו יכולים רק לא עצרנו למאבק, שפניהם המפחדים שיישינו עליהם ומוכנים לאכול כל חרא. היום למשל, השפלה את עצמי והחנתי את המכונית הרוח בഗל המשאית שעבדה שם והלכתי 50 מטר ברgel.

בקטע שלועל, ההולך ומתקפתה לכדי תיאור מפורט של חיי הבניה של בית השכנים, אני מעדכנת את אורי. טרם גיוסו היה עוקב אחרי העניין זהה, שומר שלא ייגרמו נזקים, מפתח קשרי ידירות עם הקבלן מחדירה והכנים מנצחת, מזין את המכונית שלנו עם בו אערבל הבטון ולא מפספס אף אפשרות של דאגה. אוריicus כשהוא היה מוקם חניה ליד הבית ואני, שהעניין לא התריד אוחז במיוחד, מתעללת בו בקטע שלעליל. הפתיחה "מול שאחה לא ישן בביית" אזכורית במיווח. היא מתחילה את הידורתומן הבית כאופציה מועדף. פריסת הפרטים שבאים אחריה מעכימה את התעללות-זוטה. הקרווא מגלה כי הידורתומן הבית (המתואר כ"מול") מאפשרת לשכל העניים שניסיה לטפל בהם לצאת מכלל שליטה. הנה מה שקרה כשחולכים מן הבית: השכנים משותולים, הבולדוזרים חופרים ואין מקום חניה

קרוב. סגנון הכתיבה הפרטני והציני מכוון כמה דברים בעת ובוונה אחת. הוא שם שוב את הבית במרקץ (לכוארה, משומש שהבן אהב לעסוק בו), הוא מניח שכוחו להציג (וכך לקיים את חוקי המשחק) אך הוא גם מאפשר פדגוגיה ממוראהם. הכתובת מקורה שעטה, אל מול המזיאות של הטירונות, כשהוא עיף, מושפל, ישן בתנאי שדה, בין הבן שחלק מההעסק אותו טרם גיסו (החלק שלא אהב) הוא בעצם שטויות.

על המכוניות, שחלקנו בגיןו, אני ממשיכה ומספרת לו במכות אחר:

25.2.97

בעיליה לגבעת זאב, קצר לפני הפניה לרמאלה, אחורי שאני עוקפת וחזרה למסלול, האטו נכנס לבור בכਬיש שנוצר מהגשימים האחרוניים, לא ברו מי יודע מה. אני שומעת בוム לא קטן ואחריו האטו מגיב משונה. לוקח לכמה שניות להבין שבעצם האטו כיבת את עצמו. אני בלחץ. נעמדת בשולי הכביש, מושכת הנדרקס וויצאת לבור את גודל הצרה... אחורי שניות נעדר בידי שוטר, מנסה לבור רק שיש לי פלאפון ולא עמדים לרצוח אותי (שהרי אנחנו בשתחים). אחורי נעדר שסניק קtan ואנרגטי המעד על עצמו שהוא מרכיב איזוקת ותוך לדפק מצועה על הבוקר.

הסיפור שליל החפתה לגוריה, לחילוץ, להחלפת רכבים בין בין אביו (ועל כולם אני ממשיכה ומספרת לו בפנותו במכות). הקפדי לדוחה לו על כך. ידעת בבירור שיתיכן שהוא לא ממש מעהניין אם משכתי הנדרקס או לא כשהוא נמצא באוהל שלו בטירונות, או יתכן שלא ממש חשוב לספר שעוקפי וחוותי למסלול. ההקפהה על הפרטים התחילה מהרגלי הכתיבה האתנוגרפיים שלי ושמחתה לכפות אותם עלי. לעצמי אמרתי, שארלי זה דוקא עניין אותו בשל מי שהיה טרם גיסו ושל מי שהייתי רוצה שי Mishik להיות.

העתניינותו בני המשפחה הגערנית כוללת גם את סבתו, שגרה בסמוך אליו והיא חלק הדוק מהינו. היא סיעה לי בגידול ילדיי ואלה יודעים להזכיר לה את אהבתה ואת דאגתה. מערכת היחסים המשפחתית שלנו כוללת באופן קבוע מארבים לנויות, לאובססיות ולשתויות אחרות של כל אחד מבני הבית. אלה הופכים לחומר גלם לירידות הדידות, המתකלות אצל רובנו ברוח טוביה. סבתא היא קורבן קל ואחת מן הדמויות השכיחות בקומדיות המשפחה. ככל שהליך והתבגר, תפס אורי את מקומו של אביו (שנפטר) ואחי (שהיה באותה עת בארצות הברית) כגבר של הבית שלו. היא הייתה מבקשת ממנו לנוקות את המוזבים לקרואת הגשם, להוריד את שמיכות החורף מן המדריך הגבוה, ושאר עבודות מעטות שלא נטלה על עצמה. מכתבי אילו המשיכו לסקק לו או אינפורמציה על חייה ועל ניטותיה המיעדרות וגם קטיעים על חייו של אחיו הצעיר. כך, למשל, בקטע הבא:

13.3.97, שערכ

היום הגיעו סבתא לכאנ עם פרצוף באקטט. אשר יגורה בא לה. מישהי כיסחה לה את המראה של הרנו ששנה על ידי הבית שלו. המראה נחלשה בבסיסה, פלוס וייש קtan בדלת.

היא הביאה את הגויהה הננה, הניתה אותה על המדרכה ליד שער החניה ויצאה בצעדים שקטים. אבא יטפל בהה כਮובן חייש קל. שאל עוכר את גיל ההתגברות כמו שכחוב בספרים. הוא כעס ועצבני, שונא אותו במילוד, מתמודד יותר מהמקובל ונכנס אתי לטקלים על כל צעד ושלל. אבא כמובן מומר לו ונלחם אותו פחות, וטוב שכן. צריך תמיד פער מסוים בין ההורם, שייהיה ליד لأنן לחמון.

מעבר למסורת האינפורמציה, המכתחבים מנצלים את חזר-צדדיות כדי להעביר עוד ועוד מסרים חינוכיים. כך נמשכו למשעה מלאכת האימהות והפעולה הпедוגוגית בתנאים החדשניים שנוצרו אגב הגיוס. תנאים אלה מאפשרים לי לחלוק עמו את העווות שיש לי עם אחין, עניין שלא נתתי להכבר בו טרם הליכתו. יחשיו עם אחיו היו תמיד קרובים, אך ככל מריבות אינסופיות ומכות לרוב. במצב זה השתרדתי בכל מאורדי לא להתרבר, לא לסמן טוביים ורעיים, גדול וקטן. מרגע גיווס פיתח לפניו אחיו עמדת אחרת, שצבעה את מערכת היחסים ביניהם בגוונים חזושים. עם בואו בשבותות, נתה לאפשר לו כל דבר שփוץ בו, נמנע מלעצבן אותו והתבונן בו בהערכה ובאפפתיה. יכולתי לראות כיצד "מעמד החיליל" מקנה לו אצל אחיו זכויות חדשות. למרות העילה המפוקפקת, נהנתי לראות את יחסיהם משתפרים. במכחבי אני מספרת לאורדי על המריבות שיש לי עם אחיו, מסמנת אותו כמו אחיו ועל חשבונו — לצד של הגודלים.

אורדי בילה שש מ-12 שנים לימודיו בתטי ספר לאמנוויות. הוא ניגן בסקסופון והגיע להישגים מצוינים. המוסיקה לגונינה הייתה חלק מוכזיב בחיו ובחיי חבריו. מרבית חבריו לא התגיסו לצה"ל. מיום שסימן את לימודיו, לא ניגן. בשתי הופעות רגילוט, לאחר חתונניים ארוכמים שליל, ניגן קצת. כשחזר לקורס, ניגן במסיבות של החניכים.

ביום שבת בבוקר, 22.2.97, כתבתי לו:

אתמול היינו בהופעה של "אליל מגן שר" בMSGOT "ג'אג", בלוד וויליאו טיפ". במשך שנים אנחנו מחכים שהוא יחזור לשיר, הוא שר בלהקת "אחרית הימים" והוא אמר לו להחיליף את אריק איינשטיין ב"חולנות הגבויים" (להופעה של אהוד בנאי וברדי שוחוף שפתחה את הפסטיבל כבר לא היו כרטיסים). ההופעה הייתה יפה מאד, מאוד לירית ופואטית. הוא שר קצת כמו פרנק סינטרא. שיר אחד של ביל אוואנס, שנקרא "ולס טו שרה", תורגם על ידי דובי לנץ ל"שיר לדניאל" והוא ביצע את זה יפה מאד. כמו כן, היה דואו שלו עם תלמיד שלו, צור בן זאב, על "בלו מונק" — מוצלח בהחלט. את השירים מאחרית הימים, כמו "הען הוא גבוה" ואחרים, הוא שר בביצועים חזשים שעלו כולם שרתה אוורה לטינית משחו, אולי בגלל שהמ עבור היה הפטנטון טום וג'יס. העגנו הביתה מאוחר מאורד ויישנו עד 12, ממשו ששכחתי כבר לעשות, וגרם לי כאב ראש בו אני נלחמת עד עתה עם שלל אופטילגנים. אגב, איך המיגרונות? יש לפחותים?

mdi שנה בסוף אוגוסט היינו יורדים כולם לאילת לפסטיבל הג'אג. בפעם הראשונה שירדנו

עם הילדים, היה אורי בן 12. הוא למד את הסקסופון, מוקוה שאולי יוכל להשתתף במשחק שנערך כלليل לירכת המלון, חותם את הופעתה הערב וזורם עד לזריחת הארץ. פעם היה נוצר במובאה בתמיינות שלו אז, אם כי בתוך חמיש שנים היו הוא, וביקור חבריו, מופיעים בכל מיני הלהקות, כולל המבואה לסינמטק מהלך הפסטיבל שעליו אני מודזהת לו בקטע שלעליל. שניים מחבריו הקרים הפכו לכוכבים צערירים שהופיעו על בימת פסטיבל הג'אז באילת לפני טרם מלאו להם 18, והם נסעו לארצות הברית בזמן שארוי הלך לטירונותה. העולם הזה של המוסיקה, ועולםם של חבריו שהמשיכו לשיט בו, פסק לעניינו אותו מרגע שהחליט להתגייס לחיל קרי. באופן מודע ואכזרי חתך את הצד הזה של חייו והותיר בו את עשות התקליטים שלו ואת הפגישות המזדמנות עם חבריו, עת הגיעו לביקורי מולדת. אורי לא נתן להם על שלא התגיים, אם כי השפה המשותפת שלהם הצטמצמה והלה. בליל חמישי אחד, כשעשה את דרכו הביתה מלבדנו, נודע לו בפלאפון שהחברים נפגשים בפאב הקבוע שלהם ברוחוב רשי". הוא נסע ישר לשם עם המדים והנשך. "לא התפרחת?" שאלתי אותו. "קצת", ענה והוסיף, "איך שלא היה הרוב היוטוחים שהפכו את הפאב לולקישן ואני משחק תפקיד של קצין, זה הכى קרוב לשם יכולם להגיע של חיל בפאב". הדיווח העיקש שלי על שגרת תל-אביב: הסתטים, הקונצרטים, בתיה הקפאה, הפיקקים וככ' היה פרטיקה נוספת בניתם העולם התקין שביקשתי לשקר לו. חיים חילוניים, ערביים, פרטיים. המשכתי לעניין אותו בהיסטוריה של הרוק הישראלי, לספר לו על להקת "אחרית הימים" המיתולוגית, להקיף ולזכור את שמות הגיגנים, את אופי הביצועים ואת בחירת הקטעים. בקרוב המשפחה הגרעינית ובין החברים שלנו, נתפס אורי כמושחה לג'אז. אנשים שאלו אותו איזה דיסקים כדאי לקנות, אילו ביצועים וכו', ואני המשכתי בכך כשהיה מגע הביתה לחופשה. בימי ישיבי הקצרים שלו, כשהיינו עושים סיוב סידוריים בקניון, הייתה מושכת אותו לחתנות המוסיקה ומבקשת שימליך לי על דיסק טוב שבחזיות שלו מתחוף או בסיטט, שיגיד מה לקנות לסתבה או לחברתי חנה/לה ליום הולתה. nisiyi בכל כוחו לשרם את אורי המוסיקאי כשהוא עצמו בחר להיפרד ממנו.

אורי לא אהב ללכת לקולנוע, הוא מעדיף לצפות בסרטים בוידאו. במסגרת ניסיונות החינוך שלו ומאבקי לעצב את ילדי על פי אמות המידה שלו, הייתה לוקחת אותו סרטים כשהיו קטעים, או מתחננת לפניהם שיבאו ATI בכל תואנה שחשבתי שתצלח. מחר סך גודל של ניסיונות היו לי כמו הצלחותיהם זכרו אותן כ"סרטים שלא מדובר אנגלית שאמא לוקחת אותנו אליהם".

כחיבת המכתבים, והצורך להציג את תוכם עולמות מלאכותיים שיירחקו מן "המכטיבים שעושים לבוכות", אפשרו לי להמשיך את מלאכת החינוך הכספי שלו. הקטעה שלහן נפתח בשגרת חייו של גור הכלבים החדש שלנו (שהיה הכלב הראשון בבית שלא הגיע "בגלל אורי") ויעבור לוודי אלן.

16.4.97, שיש בערך

ובכן, הגיע הוא קיפל את שלו הشيخ והוא שוכב על המשולש שנוצר בקיצה. משומם מה

כלבים יש עניין עם קצה ועם להיות חצי במקום אחד וחצי באחר, כמו חצי גוף על השטיח וחצי על הרצפה, מין מיזוג אוירינו פיני כזה. הוא שוכב עכשו על הסדין הלבן שהקצתתי לו, לועס אותו מעט, מתחף על הגב ונאנח. הוא ממש לעשות בחוץ בಗל שאחננו מוציאים אותו איזה עשר פעמים החוצה. בין שנייה לשניה אני מנשה לגמור פרק סוף, ואתו של אפליו הצלחתו לגנוב סרט בצהרים. ראייתי את וודי אלן, אני חושת שהיא ננהנה. הסרט מדובר בשפט המיווקל האמריקאי הקלאסי, וכמוון מנהל אותו דיאלוג קצר ביקורת, אם כי הכל מתוך אהבה והערצה לשפה זו, הזורמים לא זורמים, והركדים דוקא כן. ניו יורק מצטלבת נפלא בכל ארבע עונות השנה, והסרט חוגגת חייהם היפיים והנוחים של עשיiri פארק אונרוי. נראה שחושב הביקורת היהודי של וודי אלן שקע בהורי הכסף שלו, ושכניו העשירים והמסוריחים שעלייהם נתה ללגלג, הפכו עוניו لأنשים טובים לביום, לעומת זאת, הלכתי לראות עותק לא גמור של סרט תעודי שעשתה ידידה שלי, מיכל אבידע, על שתי נערות מתבגרות מבת ים, סרט מצוין, מוגש ומעצביב כאחד.

תיאור חיי היום יום של גור הכלבים, כמו תיאור סרטו של וודי אלן, מאפשרים לי למלא את דפי המחשב במיללים וליצור מכתבים, כפי שהבטחתו לעשות. דרכם אני משיכה לחבר את הנמען לפעולות שאhab לעשות (כמו טיפול בכלבים) או לפעולות שרצתי שיאהב (כמו צפיה בסרטים). על דרך הפיתוי, אני מתארת את שפט המיווקל האמריקאי (שפה שהוא מכיר ואוהב) כשפה שהROLICA את התסריט של אלן, ומטעם החינוך אני מספרתו לו על ההסתגלות של אלן לחיה הבוגנות, המועמדת מול סרטה התיעודי של אבידע, העוסק בעורות מתבגרות מבת ים השiocות למעמד הפעילים.

א2. רק על עצמי לספר ידעת

התשוקה החדשה שנוצרה בינוינו אפשרה לי לספר לבני דברים שלא תמיד ניתן לי לומר אותם פנים אל פנים. אין אלה בהכרח דברים אינטימיים, אלא פיסות מהי, שברצף החיים הקודם לא חלקתי עמו במפורש. התנהנה היהת שהוא רואה את רובם, ואם ימצא בהם עניין, יוכל לדבר אתי עליהם. המזיאות הראתה שאכן היה מודע להם אך לא תמיד נמצא הזמן, העניין או ההזדמנות "לדבר על זה". מכתב הוא טקסט חד-כיווני באירוע דיאלוגי ויש לו, לכן, כוח צפיה. תוך כדי ניתוח הדברים, נזכרתי שחברתי גילי היהת מקבלת ממאה, לאורך כל גיל ההתבגרות שלה, פתקים. הפטקים-מכתבים הושאו על מיטה לאחר מריבות שהיה להן. גيلي שנאה את הפטקים האלה וראתה בהם מעשה אלים של שיח חד-כיווני.

קריאה נוספת במכתבי מלמדת שאני מספרת לאורי על עצמי; על אירועים מילדותי, על דאגות שיש לי בעבודה בקשר לקבלת הקביעות שלי, על החוויה על הספר שאני כותבת, על העיסוק שלי בספרות, על נסיעותיה לחו"ל, על פרשנויות פמיניסטיות שלי לאירועים מסוימים. בחולקה המתנית, נופלים תכנים אלה לצד יצירות מציאות השגורה של העולם, שמחוץ לעולמו; הטענוו בפרטם מחיי היוםיום שלי, של המשפחה, של אנשים עובדים,

נוסעים, רצים על שפת הים בשקיעה. במודע אני מנסה לצייר לו את העולם שלו כעולם שלא נפגע עקב עזיבתו, עולם שכוח הנורמליות שלו עומד לו, עולם רחב, חזקה גבולות, שגם אם נדמה לו לעוזב, זהה שבחרנאנלץ להיפרדו ממנו לזמן מה, שהוא פסק מלחתקים — הוא הוא "העולם הממשי".

פרקтика זו היא המסדר שלילו אני מנהלת אותו משא ומתן על תנאי הקשר שלנו, על הדרך שלי לאחוב בן חיל, מול הדרכם המצופה ממנו אولي (מצד המערכת). משא ומתן זה והוצאתו יعلושוב בפרק הסיכום.

18.2.97

ביום שישי בבוקר נתתי את ההרצאה האחורונה שלי במקסיקו, וזה הייתה שיחה במכון מחקר ולימודים יוקרתי המשמש רק תלמידים לתואר שני ושלישי. סביב השולחן המרובע ישבו סטודנטיות ואנשי סגל העוסקים בלימודי מגדר, ובתום ההרצאה התנהלה שיחה. אחת המרצאות דיברה על רגשות האשם שתיאוריות פסיכולוגיות על אימהות עשוות לנו. אישורי את דבריה, אמרתי לה שככל שהיא היא הרבה מאד דברים: בעלת מקטוע, רעה, חברה, אם וכן, והנה אני יושבת כאן במסגרת המקטוע שלי והקירה שלי, והבן שלי הגיע לסוף שבוע הביתה אחרי חורש ראשון בצעבה ואני איננה שם. הקהל כਮובן הוכה בהלם (למעט היהודים המעטים שהיו שם). בן בצבא? למה? האם שאל היה לי הרבה זמן להסביר, כי מה מקומות הוא היה זכרה למשך התעהפה כדי לא להפסיק את הטישה למיאמי. ישובה בשודה התעהפה של מקסיקו סיטי, מוקפת בחינויות עבר מי שלא הספיק לנונות, הכתה בסחוורה שהציגו שם. מקסיקו עכורי היא מילה את בת עייר, אולי בעצם שתיים; צבעים ואנשים. אוין כל כך צבעוני. האינדיינאים הכנינו לחרבות האסדתית כל כך הרבה צבעים עזים. כל התרבות שהם מוכרים, הבדים, ברכות צבעות, פרחים, דמיות וរוחות, על פח צבעוני, תקי ערו, מסכות מלחה וקורנבלים. ואנשימים, המן המן אנשים. עיר ענקית, עשרים מיליון בני אדם. כמו נמלים, אלף אלפי מכוניות, מוניות פולקסווגן היפושית בצעבי יורך-לבן מלאות את הרחובות, והעיר באופן מופלא נקיה, וה坦גוועה העזומה זורמת איך שהוא, וכל עני פותח בסטה קטנה על הכביש ומוכר; קשתות לשער, קשתות מועלקות, כובעי צמה, סכיני גילוח, צורך לחוויה.

עם גישתו של בן לצבא מתארגנים החיים מחדש. נסיעות והיעדרויות מן הבית נשקלות מול השבתות שהוא אמרו "לצא" בהן. השבת — יום המנוחה הבודד בישראל — נקבעת על ידי לוח הזמנים הצעה"ל. אם הבן לא יוצא, נסעתה לעתים המשפחה אליו. צורכיים של בני הבית האחרים (הורים, אחים, אחיות, קרוביים) נדחקים מפני סדר הפעולות הצעאי ובאופן כללי נוצרת לעיתים תחושה של קיפאון וקיבעון, הנופלים על חייהם השגרה, עד שהענין יסתהים. חלקיים ניכרים ממכחבי לארוי עסקים בניסין הקבוע שלו להמשך; לעובדו, לנסוע, להוצאות גבולות, לחיות את חייהם והחי המשפחתי החסרה. תיאור חזרה סמינרים במקסיקו והשםת "רגשות האשם האימהיים" בפיה של אחת המשתתפות, בעת שני נעדרת מן הבית

בימים חופשთ, יוצרים תמהיל של רפלקסיה, ספקה-הטנצלות והמשך השידורים מן העולם הגדול, הנוגג כמנגנו. ריבוי המיללים, הצבעים, הפרטים והפרוצדרות מנסח יהדיו להציג תמנונות בהירות של עולם הרחוק ממנו, שאני מניחה כי ברגע הוא נתפס בעיניו כל-אישי'יך ולא-רלוונטי. הכנסת מערכת היחסים שלו ושלילתו תוך העולם הזה כופה עליו את המציאות החיצונית זו לזמן מה ומאפשרת לי להרגיש כי לא נכנעתי לחלוותן להסדרי המדינה, להתנהלותו של צה"ל ולהחלטותיו של בני.

המצאת השגרה: סיכון המהלך הראשון

חלקי המכתבים המייצרים את תמונה השגרה הם ניסין עיקש להמשיך במלאת האימהות. השמירה על קיומו הפיזי של הילד ניטלה מן הפעלתה. חיוו וחיו האחים, שעם יבוּם, עלולים להיות בסכנה. הטיפול הפיזי היחיד שנותר לה מצטמצם לככיסה ולהאכללה במגע, נושא מעניין שלא ידוע כאן. נותרו לפועלות שני מישורי פעולה אחרים: טיפול בשבות, נושא מעניין שלא ידוע כאן. ואנו מושורי עבדה אחים: טיפול אישיותו של הילד והכנתו לחיה קהילתית. המכתבים מגלים, כאמור, שמלאות אלה נחוצה לשני מהלכים.

למהלך הראשון (שנסקר עד כאן)athi פרקטיקות. האחת משוחררת את הילד שהיה ולא נורנת לו להיעלם. היא מעמידה מגמות שהוא טרם גיוסו, מנפחת חלקים באישותו, מתדרקת נטיות שהוא אהובות על הפעלתה, ויולדת אותו מחדש. השנייה סובבת סכיב חייה של הפעלתה. כאן מסרבת האם להאר את עצמה כדי שנותרה מאחור עולם חסר. תחת זאת היא מרכיבה מאיסוף פרטיטים עולום מלא, עשיר, מרכיב, פרט, משפחתי, מקצועית וועלמי שבו קורים דברים ומהנהלים חיים. יש כאן סירוב לשעתק את התפקיד שהוא פסיבי ושאהשה מהכח. סירוב להכיר בבחירה של הבן כ"בחירה", סירוב לקבל את חנאי ההורות הצבאית. חלקים מן הטקסט שמייצרת האם הכוורת כופים על הבן את מה שבחור לפרוש ממנו. הם מבקשים להזכיר לו את קיומם של חיים אזרחיים, להמשיך ולהמתיק עליו את טובם ולהכניס אותו בכוח למעגל שהוא נתיק ממנו. בחילוקים אלה, האם אינה מודנית את עולמו העכשווי של הבן, אינה מבררת אותו, ואני מנסה להזכיר/להבינה.

המהלך השני, שאליו נבעור עתה, מקבל לכואורה את בחירת הבן כ"בחירה" ומנסה להמשיך את עבודות האימהות מתוך קבלה זו.

ב. מצדך: "אני בטוחה שאתה יכול, מי אם לא אתה?"

פרק זה מוקדש למהלך השני, שבו נוטשת האם את עולמה ופונה אל עולמו העכשווי של הבן.

בלחת הבן כחייב ומציאות חייו כמציאות צבאייה באה לביטוי בשלוש מגמות המופיעות במכתבים: הרשונה מבקשת לעוזר לבן להתמודד עם הארגון, עם הצבא. השניה פועלת עם מימד הזמן ומולו. השלישית פונה אל תוכנותיו הטרומיות והמתגבשות של הבן כחייב.

מבחן כמותית, הקטועים המטבחים את הצד החיליל של הבן, את בחרותו להתגיים ליחידה המסויימת שאליה ה策רף ואת סיוכיו להצלחה במשימה הם קטנים. מבחינה איכוחית, הם אינם חד-משמעותיים. לא פעם מחייב פועלות התמיינכה עצמה, מתרחחת מעולמו של הנמען פוגעת במשמעותו. עם זאת, בכל המכתחבים יש ניסיון לתמוך, לשקוף, להקל, ליעז ולעודד את הבן החיליל ביצוע המשימה שהציב לעצמו.

ב.1. דע את האויב

חמיישה שבועות לאחר גיוסו של הבן, במכחוב הרבייני שנשלח אליו, אנחנו "מדוברים על זה". בשכתה שבחן יצא לחופשה היה מאן יצאת מן הבית. שוכב על הספה בסלון ומהזק חזק את השלט של הטלויזיה. היה נדמה לי שלא קשח לו פיזית, הוא היה בכשורמצוין. הילד נראה כמו שלא טוב לו, הוא בלתי, לא צוחק (פעולה שמילא לא הרבה בה) ולא מצחיק (פעולה שדווקא בן הרבה בה). הנחתית שקשה לו עם "הרראש הצבאי", עם סדר הפעולות, עם השיריות, עם הכוח. ביחסו לבמה שניסיתי לבנות עד אותה העת וללמוד אותו להבליג, להתקין, "להתקין ראש", להיות אידייש, לא לחפש את ההיגיון שדברים, לא לנתח כל דבר, לא להגיד, تحت לדברים להלן.

18.2.97

אני מבינה שקשה, מבינה אבל לא יודעת, יש משהו שנשים יכולים לא חולנה להבן עד שלא עשו את זה, וגם לא רוצות להבן אולי, מסרבות לחשב על השיטה הזאת שבה בוחרת חברה להפוך ילדים לגברים. עם זאת אני ינוי רודעת שאתה חזק, שאתה משנתה, מתגבר ומtabגר באחת. העובדה שבחורת באה שעשו ח'יבת ל' כוח, הידועה שאתה יכול להצליח ושאותה מצליח היא אולי נחמה על הימים הקשים האלה בהם מחייכים אויך לעשות דברים לא הגיוניים. זה הזמן להחלף את דרכ' המכחשה, להשליטים עם הכלתי הגינוי-כלכואה ולא לנטות אפילו לעקב אחר ההיגיון של אלה שמנחים אותך. תנ' להם להוילך אותך במינימוםocab, שייעברו על הגוף שלך ולא ייכנסו פנימה, בפנים זה תמיד אתה, ואני. בפנים אתה תמיד יחיד ומיעוד, למרות שכחין אתה אחד מרבים.

פעולות התמיינכה איננה מבקשת להסביר לבן את זדקה הדרך של הארגון ולגלות לפניו את ההיגיון הנסתור מעינו, שאמור להוילך אותו בסיכוןו של דבר אל הטוב. פעולות ממין זה נוטים הוורים לעשות כאשר ילדיהם מתלוננים למשל על תוכני לימוד הנראים להם חסרי משמעות, או כשהם מלינים על איסורים מסוימים הנכפים עליהם בשל גילם. במקורה זה, מבקש קולה של האם לסמן את הצבע ארגון שנעשים בו מעשים חסרי היגיון ולהמליץ לנו להבליג עליהם. קולה של האם מותר על ויכוח ערבי/ערקיוני ובוחר לדבר על מחירים; על מה שבדאי לעשות ולא על מה שהוא ראוי לעשות. הוא פונה אל הטרין האחד הנמצא בתוך מוחלקה ופלוגה ומנסה להראות לו כיצד יוכל להימלט מפגיעה השיריות, כיצד יוכל להגן על חוכו ולהמעיט בכאב על ברו.

במכתבים הבאים הוא מנקב על קצב ההפנמה של המלצותיה וمشקפת לבן את התקדמותו בנתיב ההשלה.

25.2.97

השיחה האחורנית אתך עודדה אותו משחו, נדמה לי שכאילו קלטה את העיני. עברו הורה זה מדהים איך מישחו זו ורוחוק יכול ללמד את הילד שlk כל כך הרבה קצת זמן.

3.3.97

לאחר שיחת הטלפון אתקן, נדמה לי שאחיה יותר גינויו, יותר מפושע עם המצב הזה, מבין את הבלתי ניתן להבנה ומשלים עם זה. כמוות ה"ככה זה, מה אפשר לעשות" גברה, ונראה שהתיישבה לה סופ-סוף במקום, ככלו זואת כבר לא סימת עידוד שאחיה חזר עליה, אלא שהוא שבאמת הבנת והפנמת. לעיתים קוראים להה תחבורות.

הידיעה, שהxcbא מסוגל ללמד את ילך דברים שייתכן שאת עצמן ניסית ללימודו ונכשלת, היא ידיעה מראה. אותו ארגן, שאת מבקשת לסמן כארגון שיש להעתלם מתקונתו הערכיות ולהבליג עלייך כדי לשודר, מצילח ברצונו החדר-משמעות להשיג תוצאות. לצד עני ההורות, לומדים הילדים לקחת אחוריות, להכחין בין עיקר ותפל, לוחזר, לתה, לעמוד במצב לחץ, להתגבר. מהלך זה אינו קורה לכל המתגייסים; חלק מתנגד ומסולק לשולי הארגן, חלק קורס אל הדרישות האלה ונפגע באופן שאין לו תקנה. כולם, נראאה, נשרטים ומצטלים מן התהילה הזה. במצוותה הישראלית ובתוך משפחות מכל הסוגים צופים ההורים בילדיהם המתבגרים בחוץ הארגונים האלה והם חיביכים להודרות לעיתים, שקרים להם שם גם בדברים חשובים.

ב2. "עוד לא נולד הבן זונה שיכולים לעזרה את הזמן" פועלות תמייה נוספת קשורה למחלכו של הזמן, לאוטו משפט צבאי ידווע המצוטט בכותורת, הקובל/מנחים כי השירות xcbאי הוא אירוע מובל בזמן. בקטיעת תמייה, מנעה האם להזכיר את האירועים של האירועים החולפים על הבן, לעומת נצחותו של גלגל הזמן. במקביל היא מבקשת לדוחף את אותו גלגל זמן ולהיאץ בו מילולית. לפחות את הזמן המשישי ולדבר על מה שעמיד לקרוות. הגשים דינם לחילוף, האביב סופו שיגיע, חדש יומר בחודש אחר, שבת בבסיס תומר בשבת בבית.

22.2.97

השבועות יחלפו מהר, הגשם יעבור, המשמש תצא החוצה, ואתה בני של' תבוא הביתה. ככה לאט-לאט נתקדם עם הזמן, הוא יעשה את שלו אתה תעשה את שlk, ואנחנו נשתדר לעשות את שלנו.

11.3.97

הימים עוברים מהר, ומחר אתם אמורים לסיים את הטירונות. אני מקווה שmag האויר שמתהכם מועיל לכם וمفחיתה את עצבונם של הלילות והשמירות. עוד מעט קט יבוא האביב ועם קצת מזל נוכל בחופשה הרגילה של לנסוע לגיל.

28.7.97

בחורת לך מסלול בלי מנוחה, הדרך נמתחת משיא לשיא, זאת הדרך ואתה תצליח לפסוע בה, והזכוו: הכל זמני, הכל עובר. כמשמעותים על זה כהה, אפשר אפילו להגנות מהעכשוו כי יודעים שהוא כאן רק לזמן זה.

3.8.97

שמחתך לשמע את קולך בטלפון, יש שהוא בטונים הקטנים של פיהם הורים אמרוים לאמוד את המצב הכללי של הילדים שלהם. אותו משחו רימזו לי שמאכ הרוח שלך טוב למדדי, וזה מעדר אותך. עוד מעט קט אתה בבית, לחוג את יום ההולדת שלך ושלבי ביחור.

הכותבת משתמשת במילוטה כזרקורה, שאותה היא מכובנת למקומות הנסתורים מעניינו של הבן כרגע. כל מה שהוא לא יכול לראות, כל מה שלא מעוניין אותו כרגע, כל מה שנדרמה בעיניו נצחי מואר במשפטיה בגוון אחר. דבריה מכובנים אל כוחות טמירם יותר מאשר הקובעים את אופי חייו של החיל. היא מקווה כי פעהלה זו תסייע לבן להתמודד עם מצביו. ברורו כי גם כאן, בתחום התרבות, מתחבא מרכיב החותר תחת מציאות חייו של הבן. האם אינה מדמיינת את עולמו ומנסה למצואו בעבורו הקלות בתוכו. היא חזרות וimbattut兀ולם זה בכך שסימנה את האירועים הגלובליים/מעגליים/חזקיים יותר ומשמעותיים יותר מן האירועים הלוקליים שלו. שוב שולפת הדוברת את הקורה החוצה מהוויה חייו וمبקשת ממנו להתבונן על הקורה לו מנוקותת תצפית מרוחקת. ספק אם זהה תמיינה של ממש.

ב.3. ילד שלי מוצלח

לאחר סקירות פעולות התמיינה שעסקו/bgormim חיצוניים, כמו הארגון הצבאי והזמן, אפנה לעפוקות התמיינה המכוננות במישרין אל הבן כחיל. כאן מטפלת הכותבת בשתי פנים שיחריצו את הצלחו במסימאה שהציג לפניו: יכולות ביוציאות המתאימות לדרישות הטכניות של הקורס ויכולות חברתיות הקובעות את מעמדו הסוציאומטרי. הנחת העכורה של הכותבת היא, שהיא מכירה היטב את הבנה. היכרותה מלמדת אותה שיש לו התוכנות הנדרשות מבחינה ביוציאית, אך חסרות לו התוכנות החברתיות הנדרשות. הביבוגרפיה שלו לא כוללת חברות בתנועת נוער, או פעילות חברתית כלשהי. הוא למד בבית ספר לאمنיות שתיפחו אינדיвидואליזם, עסק בספורט יהידני (טניס וקרטה) ומייעט לצאת מן הבית. מילוטיה מנסות להעמידר מולו מושה, שבה יראה את עצמו באופן שבו היא ורואה אותו. נפנה תחילת אל הקטעים שבהם היא מתייחסת לכושר הביצוע שלו.

14.5.97

אני מכובה שאתה לא צובר יותר מדי מתח לקראת הטיסות, נדמה לי, בתרו מי שלא מבינה בזה, שעריך להגיע למינון נכון של מוכנות ועירנות אבל לא לעצבות ומתח. תחכוון, תלמד, אני בטוחה שאתה יכול, מי אם לא אתה?

4.6.97

יום הטיסות הראשונות של הצלצל בקולך בצורה יפה ואופטימית ואני מקווה שגם הימים הבאים יביאו עם תחושה טוביה שאתה יודע מה שאתה ערש. אני בטוחה שאכזבת את עצמן פה ושם אבל כמו שאתה צריך להיות תקין ותובעני עם עצמו, אתה צריך גם לוותר לעצמך לפעם.

שוב כקודם, מילות העידוד מכילות בתוכן גם את נתיב הביריהה. מתכוון, תלמד — אתה יכול, אבל אל תמהח את עצמך יתר על המידה. נשמע שאתה מצליח וטוב שכן, אבל צריך לדעת גם להרפה ולוותר. העידוד איננו דומה לזה של מאמן נבחרת ספורט המטעין את חינוכיו ברוח לחייה שנייה יודעת ויתור מהה. האם הכותבת מכינה מקום לכישלון בזמן שהוא מדבר על הצלחה ומבקשת תוך כדי בניתו האגו התקיף, השואף לנצח, להגן על הנפש מפני מהירותו של הניצחון. פועלה כפולה משמעות זו מצירת את ההצלחה "כניצחון על תנאי" ומילא חורצת בקיעים בתמונה המטרה שסימן לעצמו הבן.¹²

שמונה באוהל

לאחר ישנה חודשי שירות עובר הקורס לשלב אימוני הח"יר, המקבילים לקורס קצינים. הבן מחליף את הרכב החברתי שהיה בו עד עתה ושהΖחילה להסתגל אליו. בשלב זה, כישורי החברתיים הופכים לקריטיים. אם לא יזכה באחדת חבריו החדשניים, לא יוכל להמשיך בקורס. העיסוק ביכולות החברתיות של הבן זוכה לגישה שונה בתכלית אצל הכותבת. כמו שהיא בעצמה חברה בתנועת נער, מדrica ופעילה חברתיות, רואה האם בצבא הגדנאות פז סוציאלית שנייה לבנה. בקטע הבא היא מדברת אותו על כך באויראה צינית/מכובדת המתחלפת חיש קל והופכת לפדגוגית.

11.7.97

אני מקווה שתיהה בכית בזמן המסתבה, כדי שתוכל להשtagע מזו שאנשים שאתה לא מכיר מティילים לנו בחצר, נגעים בעוטס, מתחככים בעצי הגן שלנו ומכבים סיגריות בוגינה. אני יודעת שאתה אדם אוהב חברה, שוחר הרירות עם זרים ואיש רעים להתרועע, לא אגוזן חרוזה זו ממק.

עם זאת... אני מקווה שאתה עובר בספורטיביות את הימים האלה, שלמדת למצוא לך מקום של נוחות וنعمימות מסוימת בקרב חבריך החדשים. כמו שאמרתי לך, עברו, כדי שמלאת את צד ההורה הלא-צבאי, העובדה שאתה חי חצי שנה מחוץ לבית עם אנשים שהיו זרים גמורים עבורי, היא כשלעצמה אותה כבוד ליכולותיך, לבגורות שהבאת על עצמו, לגמישות

¹² שכן הניצחון במקרה זה כרוך בשירות קבע ארוך ובכינונה של ארגוניות, העוללה לצמוח מתווך תחושת ההצלחה בקורס הטיס.

שאלה יכולה לגלות ולחכגנות החברתיות שלך שלא באו לידי ביטוי בערך. אני יודעת שאהה עושה חלק קשה כעת ובطוחה שדווקא חלק זה חשוב לך ועשוי להועיל עתה ובכלל.

בחלקו הראשון של המכתב חווית הכתובה למשחקי ההתפקידות שלה. היא מצינית מסיבה העומדת להתרחש ב här, בידועה אין דבר שהוא יותר על בנה מפלישת זרים לבתו. פתיח זה מנוצל אחר כך למטרות פרטגוריות שבוחן בפעם הראשונה נעלמת האמביולנטיות מוקלה של הדוברת. היכלה לחלק חיים עם אחרים נתפסת אצלם כנטישון חשוב, שפירותיו עשויים לעמוד לבנה במהלך השירות ולאחריו.

השיקוף של סגירומו מאפשר לה להחמייא לו על כך שהוא שורד את החברותא עד עתה ולומר לו שעובדה זו מלמדת על תכונות חברתיות חיוביות בעינה, שלא באו לידי ביטוי בחיו האזרחיים. בניגוד למחקרים אחרים שעליו לשלים, רואה האם בפירעון זה תשלום כדי לאחסורה טובה.

המצאת ההצלחה : סיכון המהלך השני

הניסיונות להבין את המציאות שבה נמצא הנמען סימנו את הארגון שבתוכו הוא חי כארגון שריוןתי, את הזמן שבתוכו הוא נע כ"זמן קטן" אל מול הנצח ואת תכונתו כחייב אל מול המטרה שהציב לעצמו שתובות אך בלתי מספקות. ספק אם ניתן לקרוא לפועלות אלה "פעולות תמייה" בגין החיל.

עם זאת, המשך העובר דרך המהלך הכתיבה השני מבקש לומר לנמען כי "הוא יכול", כי יש לו היכולות הנפשיים והתקינות ה הכרחיות כדי להצליח (אבל גם לעמוד בכישלון). המכתבים מבקשים ממנה להשתנות, לקחת את הנトンנים שלו וללבת הלאה. לשתווך בשערין, להתחייב, לדעת לוותר, להתחבר עם זרים, להתגבר על גגוע. המציאות שיצרת במכתבים התבררה כבלתי תקופה בעבורו, ואילו עם המציאות האובייקטיבתית התקשחה להחמוד. הבן לא הצליח במשימה שהציב לעצמו ונשר מכוון הטיס. שנה וחצי שירות בתותחים. שם, בסביבה אונסית שונה מזו של חיל האוויר, יכול היה לעשות את "התיקון שלו" (או אולי הקקלול שלו?). ביוני 1999 חזר אל הקורס וסייע אותו בהצלחה.

אז... ניפרד כידידים ?

אין יולדת בכаб; את يولדה את הכבב. הילד מייצג אותו ומכאן ואילך הוא משתקע, הוא מתמשך, ברור כמשמעות; תוכלי לעצום עיניים, לאוטם את אוזנייך, ללמד קורסים, לרווח סידוריים, לנוקת את הבית, לחשוב על דברים, אובייקטיבים, סובייקטיבים. אבל אם נשאת תמיד את אותן הכבב, היא ניאודה ומתמסרת לו (קריסטבה 1997, 10).

ההכרה בחוסר האפשרות שבאייהות, בחוסר האפשרות שהאייהות היא זו שמנגדירה באופן

שלם וממצה את הסובייקט הנשי, מתאפשרה דוקא על ידי ייצוגים שונים ו מגוונים של מלאכת האימהות (DiQuinzio 1999, 140).

פרודוקסים בפעולת האימהות

התיאוריות הפמיניסטיות לミニין מבקשות לנوع בין קבלת השיח על זכויות הפרט לבין שיח הפורם את הסיפור האחדני על סובייקטים מוחבנים. משימה זו נעשית קשה במיוחד ואולי אף בלתי אפשרית כמשמעות הדין הוא אימהות, אותו כור גענין, או תלולפן חור שחור, המזין באנרגיות אדריות את השיח הפמיניסטי ובמהבשה מאיטים לבולעו. תיאוריות פמיניסטיות על אימהות צרכו את הגוף המתරבח לחלקיו ולהבינם בנבדל אלה אלה, אך חוכה עליהם בה-בעת לתאר, להסביר, ליזוג, לפреш, לנתח ולבקר את החיבורים, הפלישות, הנגיעות, הקשרים והזרימה שבין החלקים האלה. "אימהות" היא הסוגיה הטורנדנית ביותר במחשבה הפמיניסטית והוא עובהת כחות השני בהגות זו.¹³

פאטריס דיקוינוינזו (DiQuinzio) מעניקה בספרה, הসוקר את שלל התיאוריות הפמיניסטיות על אימהות, את הכותרת: *אייהאפשרות של האימהות ומפרטת בתת-הכותרת: פמיניזם, אינדיווידואליות ובניות (מלאתה) האימהות.* שמחתי למצוא, כי אף על פי שהכותרת סוקרט גישות רבות, היא תולה תקווה בעיקר בשתי תיאורטיקיאות: שרה וודיק (Ruddick) וגיליה קרייסטבה (Kristeva). שתים אלה יוצרות רצף עיוני המתחלף לפרום מעט את הסבר שחוואר לעיל. מעבר לדיאלוג המעניין הנוצר בין שתי התיאוריות, מתחפה דיאלוג מתקבל בין הכתיבאה הספרותית של קסטל-בלום לבין העבודות הפלسطיניות של יהודית מצקל לבין התקסטים שלה. כשהמצקל אצרא יהוד עם הדרה שלפלן תערוכה שעסקה באימהות ("זו ממש ממש") בחרו השתיים לחתת לטקסת של קרייסטבה, "סטابت מאטר", מקום מרכזי בקטלוג. התקסטים של, שעסקו באימהות, נשענו בעיקר על עובדותיה של שרה וודיק (אלאדור 1993 ; 1998). דולי סייטה של קסטל-בלום הוא טקסת המציע שפה חדשה לתיאור מלאכת האימהות. עתה, לסייע, ניתנת לנו ההזדמנות להציג את שלל הניסיונות של וודיק, קרייסטבה, דיקוינוינזו, קסטל-בלום, מצקל ושלוי, כדי לבחור ולבדוק את יכולתם של גישות פמיניסטיות להציג ייצוג לאימהות.

ייצוג (representation) הוא אכן העניין; מתן גוף, צורה, קול, מילים, תחביר לאימהות או למעשה האימהות. דיקוינוינזו טוענת שלושת המושגים העיקריים המכוננים את הדין על אימהות מכילים, בלבד מן "היצוג", גם את מושג *ה-ז'ודט* (המתורגם לעברית כ"גילום" או "גילום בגוף") ו"מגדר". במשולש המושגים זהה, מוקדש קודקוד אחד לאופנים שבהם ההרiron, הלידה והטיפול בילדים מوطבעים, מגולים, נחוצים, נרשמים ונזכרים בגוף. זהו ה-embodiment. מולו נמצא קודקוד המגדיר, המבקש להתרחב מעבר לגוף, להזכיר לנו

13 סיכום קצר של "הדרישה האימהית" בהגות הפמיניסטית והפניה למקורות נוספים אפשר למצוא אצל אלאדור 1998, 185–184.

שנויות, למשל, אינה מקופלת באימהות, או קורסת לתוך גוף, או לתוכן מין, ואפלו לא לתוך מיניות. מושג המגדר מסרב לשירותו של הגוף או למובן מלאיו שלו. הוא קשור אליו את התרבות, החברה והכלכלה כמשתפות פעילות בכנון זהותם של היחידים, או במקרה זה, של אימהות. הקודקוד העליון של המשולש מחויר אותו אל הייצוג, אל השפה במקרה זה, של אימהות. תיאוריית האימהות, להעבר אותה, מתחת לה מקום בחלל.

התיאוריה שאליה חותרת דיקוינו היא בעינה זו שצילה לשוטט בין קודקודיו המשולש באופן המועיל ביותר: תפנה מקום לגוף מבלי להיכנע לו, תחאר את הכנון התרבותי של המגדר מבלי לשוכוח את הגוף, והעיקר, נמצא שפה לכל אלה. תיאוריה זאת תוכל להציג אתיקה — מוסר אלטרנטיבי למסורת האב הפטריארך ותוכל גם לשמש מענה להכנון פוליטי ולשינוי חברתי.

את המסד לתיאוריה כזו רואה דיקוינו בחיבור שבין רודיק לקריסטבה. נסה להלן להסביר את היררכון שכჩיבור זה, תוך הצגה המציתית של שתי הגישות.

שרה רודיק: האימהות כבעודה

עובדות האימהות מתקיימת בשלושה מישורי פעולה (Ruddick 1989): א. תחזוק הקיום הפיזי ודאגה לקיום הגוף של הילד; ב. פעולות טיפול וגינון נשוא ורותו של הילד; ג. הכשרתו להיות אדם פעיל בסביבתו החברתית. כל אחד, שקידיש זמן ואנרגיות משמעותיים משלו לצורך ביצוע עבודה שכזו, הופך לאם. קשר ביולוגי לילד, או זהות מגדרית נשית של המטפלת אינם תנאי הכרחי, אם כי סטטיסטית רוב הפעלים במפעל האימהות הן פועלות-נשים.

האם הפעלת עובדת בתנאים משתנים. לעיתים סביבתה יוצרת אקולוגיה נוחה למלאתה ולעתים מתקשים על מלאכת האימהות תנאים תרבותיים-פוליטיים וככללים שונים, הטומנים מוקשים בשטח המפעל ומהבלים ביצוע שלוש המלאכות.

רודיק, המתבססת על החשיבה המרקסיסטית, מתייחסת אל האימהות כאיל עבודה. יחס כזה מKENNA לאימהות חשיבות מרכזית וממנה את הצלחתה בתנאי העבודה של מלאכה זו, קרי בהקשר החברתי-פוליטי שלה. תפיסה זו משחררת את האימהות מן הגוף (גם גבר יכול להיות אם) אך לשמורת את זיכרון הגוף הילוד, ההורה, הפעול (שכן רוב האימהות הן נשים). המגדר מכוון דרך עובודה המאורגנת חברתיות, ובהתאם למסורת המרקסיסטית, גם התודעה והחשיבה מתעצבות דרך חווית העבודה באימהות. התיאוריה של רודיק מטשטשת בין גוף למחשבה, בין ציבורו לפערטיו, בין יחיד לזוג, לקהילה. רודיק ממשיכה וטוענת כי מי שהתרנסה במלאתה האימהות יהפוך לאדם שוחר שלום, שכן זהו המצב האופטימלי לגידול ילדים.¹⁴

¹⁴ עיקר הביקורת על בעודתה של רודיק כוננה לטענה שהמשמעותם בעבודת האימהות מכוננים כאנשים שוורי שלום. את התίזה זו של רודיק ביקשתי לבדוק אל מול חווית האימהות של מתוחנות בגדרה

בעבודה מאוחרת יותר של רודיק (Ruddick 1994), כשביקשה להקשota על עצמה ולדעת בהרין (הנתון בתוך הגוף), נחשף בighter שאות חסרון נספּ אצלה, הקשור באրטיקולציה. לוודיק חסורה עדין השפה שבאמצעותה מתומלת חוויתו ההרין או בעבודת האימהות. היא עצמה מכירה בחיסרון זה ומאוצרת את לוס איריגרי (Irigaray), פסיקואנגליזקית ומיניסטית צרפתית, כתובות מתחילה להשלמת חיסרון זה.

ג'וליה קרייסטבה: האימהות כמקור לשפת כפירה

"טאבט מاطר" של קרייסטבה הוא מאמר מפתח, המורכב משני טקסטים. הראשי דן בדיםומי האם הבתולה, כפי שנוצר בתרבות המערבית-ינוונית ("טאבט מاطר") הוא מזמור לטיני המתאר את יוסורי מרין בעת האצליבה). הטקסט השני יותר קצר, משולב בתחום הטקסט הריאשי ומוחנן ממנו בגוף שנונה. טקסט זה נכתב בלשון ניסיונית, המחפש נתיבי תיאור והתחווות לקשר שבין האשה-האם, הגוף, הילד, הילדה, אמה של האם ונשים אחרות. הטקסטים מתייחסים זה לזו, מפענחים זה את זה, מתנגדים זה לזו, סותרים זה את זה, נפרדים, ונפגשים. לבסוף נוצר מעין קוונטר-פונקט החותר לגלוות את שפת הכפירה. התחריבר של הטקסט מסרב לחאלך ולדמעות של הבתולה הרואה את בנה על האצלב, הנכנעה לקולו של האב/האל/הגבר.

הדרך של קרייסטבה להציג את המשגת האימהות ופיתוח פרקטיקה מוסרית המכילה את האימהות, מציגה את "היחידי המגולם בגוף" כעמדת דיסקורסיבית, בשפה, כסימנים חדשים. חוסר הקורוונטיות בין הטקסטים מעמיד את הדיאלוג כדריך הייחידה לדינעה. הסמיוטי המופיע כל העת לSIMPOLI, יוצר צללים חדשים, לא הרמוניים ולא רציפים. הטכניות הלשוניות של קרייסטבה יוצרות תחושה של ורטיגו, של איבוד כיוון, של סחרחות. לא ברור מי מדבר (גוף? הנפש? השכל? האשה? האם? המדינה?) אל מי ואיך (בחושים? במילים? בנגיעה? בתנועה? בדמיון?). הכוונה אינה לאיים על קיומו של הסובייקט, אלא ליצוג את החלקיות ואת חוסר הייציבות שהם חלק ממנו.

הצלבת הגישות שהוצעו כאן מאפשרת לקרוא את שלוש הפרקטיקות האימהות — של "דולוי", כפי שיוצרה אותה קסטל-בלום, של מזקל ושלוי — לאור השאלות הבאות: האם יש בייצוגים אלה (טקסט ותמונה) משום אפשרות לפרירה של השיח השליט לתיאור האימהות התקינה והגמוניות; האם ניתן להיחילן מן הננדנה הבינארית של פרירה (טובה-בריאה) מן הבן, מול תלות (לא-נוירלית) בין האם לבין; האם יש בייצוגים אלה משום ערוור על שפת החלב והדמעות הקשויה ליחס המזופה בין אם (ואב) לבן החיל.

המערבית בתקופת האינטיפאדה (אלאדור 1993). טענתי העיקרית היה כי אף על פי שככל פעילותן הפוליטית של הנשים נשאה ברומנטולוגיה של "אימהות", היא לא הוליכה להיפופש אחר תאום. עם זאת, שפת האימהות נתנה להן כלים בקווורים על החיבור, על הגברים בחברון וധפה אותן לפלקלסיה על חייה-שלתן. שיח האימהות איננו אוניברסלי, יש לו טעםים מקומיים המטענים אותן בערכיהם תלוי קשר המנהלים דיאלוג עם החוויה הכללית של אימהות.

ולמדינה שחיילה אותו; האם יש בכוחה של האם לחבר שפה אהבה פרטית, המנוגדת לשפה היציבורית המצופה ממנה. האם ישנה ערכיים מקומיים ליחסים בן אם לבנה מעבר לדין האוניברסלי (או המערבי) באימהות; האם משחוו בחוויה הישראלית המורכבת יכול להעשיר את השיח הכללי; האם יש בכוחם של הניסיונות שהוארו לחוץ את השפה הפנימית, שפת הטקסט "הקטן" של קリストבה, ולעדר על הטקסט "הגדור". במיללים אחרים, מה כוחם הפוליטי ומהו (אם בכלל) ערכם המוסרי של יוצרים אלה.

ניסיונה מחדש (של האתיקה) דורש את תרומתן של הנשים. של הנשים המחזיקות בתשוקה לפרט (לקיים יציבות), של נשים שבכוון לתמוך בכך שהמין האנושי שלנו, המין המדובר — הידוע כי מוסרי הוא — יהיה עשוי לא משא המות (קריסטובה 1997, 19).

סיכום: הכפירה בפרידה

הניסיון להבין את מלאכת האימהות לבנים חילילם לקרוא שנות האלפיים בישראל הוא פרויקט רחוב ומורכב.لوح המטרה שעמד לפני עיני מערגים וכבים, ההולכים ונסגרים על נקודת האמצע. הוא מורכב ממערכות החינוך הישראלית, מתוכניות הלימודים שלה, מהנרטיב ההיסטורי כסיפור מובן מאליו בחברה הישראלית ומהשתמעוויותו בתרבות, בתקשורת ובמשפחה. המעלגים העוטפים את הרגע זה לא נלמדו כאן בצורה שיטתית. הם הופיעו ארגונים בתחום גורי הזיכרון, גלויים וחוביים, פושטים ומורכבים.

נקודת המטרה היה רגע בזמן, בקורס מסויים שבו נסעים בני משפחה יחדיו ברכבת הפרטיא אל שעריו מתחם צבא ומוסרים על מפגנו את בם לידי רשות הצבא. מעבר להיותו אידראק, המאפשר לחזור את החיים ל"לפנוי" ו"אחריו", והוא כМОון רגע בעל משמעות סimbולית שיש לה ערך עיוני. מרגע זה ואילך, אובדת המשפחה היכולת להגן על חי הילד שלה. מעבר לכך, ובעיקר אם הцентр לחיל קרבי, סיכוייו להרוג ולהירוג גדלים והולכים. תחילה הכשרתו, החינוך שהצהבה נוחן לו, מכינים אותו בעיקר לקרה הפעולה האלימה, שכן זהו תפקידו של הצבא כארגון ושל החיל כלוחם.

מלאכת האימהות מבלotta מרגע זה ואילך (וליתר דיוק, כבר הרבה יותר לגיטימי) את אחת מן הצורות הבאות:

א. מלאכה חסירה: כזו שנלקח ממנה פן השמירה הפיזית ונותרו בה הפעולה המטפחת וההכנה לחיי חברה. בטיפוס זה, תדחק האם (או מתעלם ותקווה לטוב) את עובדת הסיכון הפיזי, תדבק בטיפוח ה"אני" של הבן החיליל ותראה בשירות הצבאי חיל לגיטימי (במידות התלהבות שונות) מכיגונו של הבן כאזרחה רואוי בחברתו. ביום עזיבתו את הבית, מצפה ממנה הממסד הצבאי ל"תמייה". תוצאתה של מלאכה כזו אכן יוצרות רשת תמייה האמורה לשרת את הארגון והפרטם: היא פועשת בתניכים שהמצב יוצר לה ומשתדרת לsegor את הפערים שכן בעבודת האימהות טרם הגיעו לצבע לו המתוכננת לאחר מכן. האימהות כמלאכה חסраה נתפסת בישראל כמבצע

מאושר". יש הכרה ב"חסר" ובניסיין של המדינה והחברה למלא אותו, להקל עליו ולבנות מעליו גשרים. לאימהות זו ישנה שפה מוכרת, סימבוליקה לגיטימית וشمישת ואמצאי ייצוג ממוסדים ומתוגלים. לשפת האם יש שfat אב, קולה נשמע מעל גלי הארץ כ"קולה של אם" וככל הקשורים אליה אמורים לזהותה בשפה התקנית.

ב. מלacula בתנאים עוינניים: עבודה כזו מתחפינה באmbיוולנטיות גלויה ומתמדת. רמות הבדיקה של הסיכון הפיזי והזהודה עם מטרות הגיסן הן נוכחות מלאה של הטיפוס הקווים (אך לא נעדרות לחלוטין), ולפיך הקשר לבצע את טיפוח הבן החיל פגיע ושביר. נתיב העבודה נע בין התחרויות להתקנות, עשיר ברגעים רפלקסיביים, דינמי ובלתי יציב. תוצאות מלacula שכזו מסמנות את הפעולות בסימנים שונים: לעיתים היא אם מטפח ומודחה וולעתים אויב חכלי, ביקורת, מנוכר וכעס. האימהות המכלאה בתנאים עוינניים היא שפה חסורה, לעיתים אימלה. היא אינה מזורת בצללים הנכונים, אך לא תמיד היא מזיפפת. היא מכירה את הסימנים והמסומנים, אך לא תמיד מחברת ביניהם כראוי. בהופעתה הקיצונית, נעשית המלאה "בתנאים עוינניים" למלאה "בלתי אפשרית", שכן ניטלו מן הפעולות האפשרות לבצע את עבודות השמירה הפיזית והכנה לחיי החברה. היא אינה מצליחה להזודה עם מטרות הצבא, ולפיכך מתקשה גם לטפח את ילדה החיל. הפעולות תבקש לפחותם את הקשר שבין הבן לחיל ולמקד את פעולות האימהות בגין הפרט. פעולותיה יוצרות ניכור בין הסיטואציה שבה חי הבן לבין המצב שמתכוון היא פועלת. תוצאותיה של מלאכה זו קשות לניבוי, הן תלויות במעמדה של המשפחה בחברה הישראלית, בכוחה של האם

לסביר, בתగובות הבן, במערכות הקשרים שבינוים ובשלל גומרים שקשה להזוז. במופעה הקיצוני, יכולה אימהות כזו לאבד את האmbיוולנטית שלה ולהפוך לחדר-משמעות, לשפה המדוברת נגד הצבא וכל הקשר בו. שפה זו אינה לגיטימית (עדין) והיא בזואי אינה דגמונית. לשונה וסמליה מתחרבים, מחד גיסא, אל השולוי, ומادرיך גיסא, כשהיא מדברת בפי דמויות יותר מרכזיות, היא מוצגת כתוצאה המסוכנת של חשיבה "מתקרמת", אקדמית, פמיניסטית ושמאלנית.¹⁵ שפה זו מתקשה בפרימת

ב-25 באפריל, 1997 כתבה שרה חינסקי (חיאוטיקאית של האמנות) מאמר בסופשבו של מעריב, שכותרתו "הבן שלי לא יתגידי לך". אי פשוט לא ארצה לו". המאמר מתאר את האינטראולציה שעשווה המדינה למתחמים אורחיים, כמו בית הספר, הבית וключи הורדים-ילדים. חינסקי הצהירה באמאר שהפיכתה כאם לבן כובל נסיכון לבלתי פסק לפרק את ה"קסם הגנני" של ההזודות עם הצבא. בחוכנית טלוויזיה שבה הופיעה חינסקי בעקבות הכתבה, קרסה מערכת הטלפונים של תחנת השידור בגל ריבוי מטלפונים נזעים.

לצד מופעי התנדות אשיים למכון מאלי הצבא, ישן גם התארגנויות אנט-AMILיטריות. הפורום המוביל ונושא זה הוא "פופול חדש", שהוקם באוקטובר 1998. "פופול חדש" עוסק בפלוילות שנויות, החל מסעוי למקבשים להשתחרר משירות צבאי, דרך שינוי היחס למשחררים ועד להצעת מסלולים אלטרנטיביים לשירות צבורי. במקביל פועל הפורום בתחום היינך ותקשורות, כדי לשונות את משקל המיליטריות בחו"ל החברה האזרחית. "פופול חדש" מנסה לרקום שפה חדשה, שהתקבל כלגיטימית.

השפה הראשית. היא נדחתה בינהים גם על ידי רבים מהחשייבים עצם למקרי שפה האב, הרואים בה שפה בוגדנית.

מיותר לומר שככל טיפולוגיה היא מלאכותית ומוגבלת. המזיאות החברתי מטשטשת את הגולגולות בין הטיפוסים השונים וווקמת פעילות מורכבת יותר. עם זאת, נראה כי יש בטיפולוגיה זו משום ערך עיוני, הנשען על דקיות, הטוות כף ופרקטיקות צפויות. חלקן בדריות או מעוצבות) של הורות מן המuder הבינו-הגבוה בישראל. המצע הטקסטואלי והפלסטי שהן מציאות מאפשר לבדוק את הקשר שלחן לכפור בתפיסות השולות, את הפוטנציאלי הפליטי שאולי טמון בהן ואת ערכן המוסרי.

דولي: הוא הצדקה אליו

הטקסט של دولי סיטי פרוע, מצחיק ומצמרר. אנשים רכים מתקשים לקרוואו בו. הוא מציג ייחסים "חולמים", "מטופפים", בין אם לבנה. עם זאת, מסלול היחסים ביניהם הוא בעצם פורודיה מודעת ומוקצת על "מה שיש" ולפיכך מצטייר כמסלול כמעט שמנני של אימהות, המסתימית בפרידה תקינה.¹⁶

אם נקרא את دولי סיטי מן הסוף להתחלה, אפשר להגיע למסקנהשמי שושאפה ל"פרידה תקינה" מבנה, צפואה לה מסכת ייחסים מטורפת עמו עד לאותו הרגע. ההתקוננות לרוגע שבו יעדמו שתי ישויות נפרדות, יחידות ועצמאיות — שאחת מהן יוצאה קדימה והאחרת נותרת מאחור — נגוראות מן המסגר הפסיכיאנליית הקשוחה במפגשה עם האידיולוגיה המערבית האינדיידואליסטית.

קסטיל-בלום מתרת, לפיך, שני פרקים. פרק אחד, שבו יד האם על העליונה והיא מחלעת במבנה כיון שהיא יודעת שבקצתה הדרך הוא יעוזב אורה לנפשה. הפרק שני היה פרק ההיפרדות, שבו כל שיש לאם לעשות הוא לעקב מרחוק אחר מעלי הבן בעולם הגדלן ממיתתה (במקרה זה בمعنى הקשיישים). ייחסים אלה, הנחשבים בעצם ל"נוורמליים", הם הקוברין הקבוע שאימהות וילדים מקריבים כאשר הם מניסים להתאים עצם למודל הפרידה האינדיידואליסטי. دولי מציעה שפה חדשה לאימהות. היא אורמת את האסו, את "הלא-נוורמלי". סיפורה של دولי כופר בהרין ביולוג, באהבת אם חסרת תנאים, במקומה של המשפה בחיה הפרט ובחיי החברה. כמעט מהלך אחד הקשור במלאת האימהות שנוצר במקומו הצפוי והתקני. עם זאת, כל המאמץ הלשוני זהה, המציג לקוראים שפה אסורה תוך יצירה ריווח, פחד, צחוק וביקורת — מוביל אל גינויו של הבן. הוא מצטרף אליהם, הולך, נעשה "נוורמלי", מסתדר, מתגבר, נפרד.

¹⁶ זאת המציא טענתה של סמדר שיີמן ביחס לשוני ספריה של קסטיל-בלום. שיີמן רואה בدولי סיטי טקסט המתאר את תפקיד האם, כמו בטקסט המניה ליה — המתאר את תפקיד הרעה, תיאורים נועזים וחדרניים, הנשאים בתוך המסגרות המסורתיות.

קסטלבלים מהתארת אימהות בתנאים הći עווינים שיש; כל העולם נגדה, כולל היא עצמה. הביקורת הפליטית מכוננת אל כל בעלי הכוח שיצרו את התנאים העווינים האלה. האלטרנטיבת המוסרית, טוען עדי אופיר (טרם פורסם), היא כזו המורה שגד בעולם עצמו. נטול פרמטרים מוסריים, ניתן לכוון חשיבה ערבית, אולי כזו הנובעת ממלאת האימהות. לפיך אין כאן כפירה במובן הפשט של המילה, שכן אלטרנטיבת כזו מראה שגד בתנאים עווינים ניתן להיותAMA טוכה,AMA נורמלית. גם חווית האימהות הישראלית של דולי, הנמלה בתמדים גלובליים, שובי גבולות לאום, מסתימת בפרידה האם והבן בזרה "הכי נורמלית" שיש בישראל, עם גיסו לחיל הים. האם לא הצלחה לייצר תנאי אהבה וקשר משלה; התרבות המקומית, גם אם היא פרומה, עוטפת אותה ומיצעה לה נחמה. דורי צטרוך להסתפק בביטחון צפויים של הבן ההולך: "ככה זה בחיים", "ככה זה בכל העולם".¹⁷

יהודית מצקל: היא ה策פה אליהם

עובדות הצלום שהטרימו את פרויקט גבעתי נעשו מחוץ לגדר. הן מוקמו בגופה של האם היולדת, בחלקים הלא-נראים והלא-הראויים של גוף זה. הן הלו אלי בתיה העלמיין, למקום שבו מסתומים חיים של אנשים צעירים ועשויו בשפה הזוכרת אותם מעשים חבלניים. הגוף היולד והמדינה המטפלת בילדים עברו ניסיונות יציגו וניסוח בשפה חדשה. לעיתים (בעיקר בפרויקט "נולד מת") יצרו העבודה תחביר אלטרנטיבי, שיש בו גם פוטנציאל של מושך אחר. עבודה זו, שהוחוץ לגרור, ערערה על לשון הלידה והמוות והשתמשה בחומר ובambil של המדינה כדי לאתגר את המוסר שלה.¹⁸

הפרויקט "חצאית בדרך" נעשה מבפנים.¹⁹ סירובה של האם להיפרד ממושא עבודתה, התעקשותה לлечת אחריו, לחצאות את הקווים, לראות מה מושך אותו וממי הם אלה שלחוו אותו, השתלב ברצונה להמשיך ולטפל ביחסים שלה עם בנה באופן פרטני, מקצוע וללא באופןו המתזוק של יהשי האם ולדה החיל, שמציעה המדינה.

¹⁷ במובן זה, נותרת פעולתה של דולי בתחום "השפה הגברית" על אימהות ופרידה. שפה זו הוצגה אחרת בספרה הסמיניאלי של ג'נדי גיליגן על שעוקן האימהות. בין היתר, הראהה הcovetת את ההבדל בין גידול בן לקרה היידרות לבני גידול בת לקרה המשכויות, היחסים וקשר. חידושים של צ'דרו השפיעו על עבודתה של קרול גיליגן ב'הקלול השוננה' יעל עבודות פמיניסטיות אחרות. לעניינו כדאי לציין, כי אחת המסקנות האופרטיביות מן הגישות האלה היהת הקראית גדור גם את הבנים לקרה המשכויות וקשר במקומם ההיינוכית והפרידה (Chodorow 1978; Gilligan 1982).

¹⁸ בהקשר זה והראייה להזכיר את מרכיבן של משפחות ההיילם להבניש טקסט איש וצורות חדשות למבנה המעצמות הצבאיות. מאבק והחוכר בעולוקות גורף המזבח לשניהם. החלק העליין ("הכricht") הוא החלק האחרון, ובחלקו התהחותן ניתן להזכיר טקסט פטטי.

¹⁹ בתחום קטלוג "חצאית בדרך" הופיע ספרו שכחבי סביב גיסו של בני, גם כמה מילוט הקדמה. ההקומה, "שומרתת" "רכביוני גיסו", נכתבה ברום וראיית את התעוווה המומורה, אי מורה שהפרויקט שתיאරה לפני מצקל הצלצל באוזני (בעיקר לאור הפרויקטים הקודמים שלו) כמו מעשה חרוני, וכי תיארתי אותה. הצפיה בתערוכה יזרה אצל ספק בקשר להחרנות זו, אם כי, כפי שנאמר בראשית המאמר, ישן תמנות המספקות מבט ביקורת על הצבא.

התוצאות מצבעו על הקורי העצום שבניהול התנורות ויצירת אלטרנטיביה מבפנים. למורות מרכיבתו של הפרויקט, ניתן לומר שמקל הצרפה אליהם. אין כאן משום כנעה או התקפה, אלא מצב אפשרי, הנובע מפרויקט משותף הנעשה תוך הסכמת שני הצדדים. יכולת לכפור נשמה מידה לא משומש שהצלה חומרת על טופסי הסכמה, או משומש שדובר צה"ל עובך על החזלים השוניים, אלא בשל השיתוף וההשתפות. "ראיתי יופי", היא אומרת, ואני מאמין לה. תמנת היופי חיבלה בכוח האמונה והסבירו של מוסר אלטרנטיבי. מכך חוזרת לאמונה ישראלית, למוסר הדוד ש"אכפתות" ו"עדזה הדודית", ערכיים חשובים ללא ספק שנעלמו, לטענה, מן החברה האזרחיית ונמצאו בין גדרות הבסיס. בכך היא מסתכלת בסיכון העולם הצבאי כעולם מוסרי יותר ובאשרו תביעתם של אנשי צבא להיות מורי הדרך האזרחי שלנו.

מצדי: לנשות לחמוק מהם

אם מותר לראות יופי במקום המועמד לכפירה? מה עושים עם האוביינים המדברים בשפה שאותה מבקשים להחליף? מה עושים עם האמביוולנטיות? כאן, יותר מכל מקום אחר, מתרחשת המערכת, במקום של השניות. נדמה כי על השניות הוו נאבקתי ואיתה וрок אותה ניסיתי להשריר כשתח פרט. "הם" מצדם הציעו לי (ומציעים לי עתה, עם גיוסו של בני הצעיר) דרכים להתחבר אל האהוב. הם מצדם מתחשבים כי, מתחשבים כי "באמת", מתחשבים במשפחה החדש. הפרקטיקות שליהם: ליווי הורים, חברות וחברים בבטסי החיים, יציאות תוכחות של החילימן הביתה, אישור לשימוש בפלאונים,ימי הורים, קו פתוח למפקדים וכדומה. הצבא מטרים את פועלתו לחוק חיים האזרחיים של המלש"בים (מיועדים לשירות ביטחוני). הוא מנשה לרך ולטשטש את רגע הפחדה ואת המעבר על ידי כניסה לבתי הספר, העברת מידע למתגיסים ולמשפחותיהם טרם הגיש, מינוי החילימן ליחיות בעת שהם עדין אורחים, תוכניות תלוייה ורדיו למתגיסים, הרצאות של חיילים בכתבי הספר שבהם למדו, ועוד ועוד.

הפרקטיקות האלה אין רק ציניות, אין רק-Calala המנות להכיפף את החלק האזרחי שלהם, אבל הן קודם כל אלה. כוחן האקדמי לפועל למען הפן הצבאי נשען על השניות. ה"משפחה החדשה" מקבלת הכרה כארוגן עמוס וgesot, אכפתתי ומעוררת. קשה למשפחה לסרב לאפשרויות הנגעה בבנות. ככל מתערכבים אלה באלה. אני, למשל, מוחזרת לזכרון שלי כחילימן, חברה של חיל, כאחות של חיל.اما של, שאינה מפסידה אף אחת מן ההזמנויות האלה, מוחזרת גם היא בגילה המתקדם לזכרון שלה מן הצבא, לפקרים הקשים שחוווה כאשר לבן במלחמה. הקושי חובר לגעגוע, הרותעה כרוכה במשיכה, באירועיות של דמיי החילימן, בזיכרונות, בחששות. בכל האזרחים האמביוולנטיים האלה, כוח הפעולה של המדינה ומוסדותה חזק במיוחד, שכן שם קטען כוח הסיוכן. הצבא פועל במרחבים האלה ומיציר אותן. הורים פוחדים לא להגיע לגדר המכנה בש בת, לא

להריע לבנים בסיום קורס צבאי כלשהו — כי בכך הם עלולים לפגוע בכם, לא לספק לו תמייכה. אם יש להלכים התנגדות למפעל הצבאי ואם יש לווים חרדות ממה שועלול לקרות לבנים בקרבו, הם יימנו מהבהיר זאת שמא יוביל ליקיר לכם.

בחברה הישראלית מתקיימת הורות לקליל, ושה לה קו' אב מיוחד במיינו שהפמיניזם צריך לצלוח אותו. נשים המכשות ליציר עמדה דיסקורסיבית חדשה מתוארת לא פעם כ"בוגרות אומה". עם זאת, החברה הישראלית כחברה משפחתיות, יהודית (בהקשר הצבאי) וישראלית, מסרבת בהיות לטקסט הפדרה האנידיוויאלייסטי. ח' היומיום משארים את וים תיכוני, מסרבת בהיות לטקסט הפדרה האנידיוויאלייסטי. בני המשפחה בישראל מרבים להתראות ולבלוטות יחד, לקחת אחריות על ח'י הקוראים להם. כאן נוצר סיכון לביקורת הפמיניסטית לצלוח את שפת האב, והיא אכן מצליחה לעשות זאת לעיתים.²⁰

עדין חסרה לנו שפה, חסרים לנו כלים ואני לנו מספיק יצוגים שמיישם המאפשרים דיבור שלם ואחר על הגisos והשירות. משחו המסרב לפדרה, משחו שאיןנו מקבל את הנחמות של המדינה והצבאה ואינו משותף פעולה עם הפרטיקות המארגנות את המשך הקשר עם הבנים והבנות המתגיסים.

במכתבים של ניסיתי למצוא לעצמי ש سبيل אלטרנטיבי: בิกשתי לשר או להציג את הבן שהוא טרם גיוסו. יצרתי בדיה וננתתי לבני (במידה מסוימת) להבין את המニアפלוציה שהייתה לי כל כוחותי את החלקים האזרחיים שלו ובניתי את החלקים הצבאיים שלו. החלטתי בכל כוחותי את החלקים האזרחיים שלו ובנייתו את החלקים הצבאיים שלו. על פי אמות מוסר חרוץ-צבאיות. סיירתי להגיד לעצמי: "זו דרכו, הוא חבר בה, העיקר שהוא מאושר" (המנטרה האנידיוויאלייסטי). עם זאת, ח'י היומיום לימדו אותו לקבל את העברדה שהוא לא בבית. למדתי להיות עם זה וכך ליהנות מן החופש הכרוך בכך. התעקשתי להגיד לו שחיי "הנתורות מאחור" אינם חסרים. יש בהם געוגו קבוע ודאגה מתמדת, אך הם מלאים. אין בהם "פרידה", משום שהקפרדי לשעתק את המקומות האזרחי של הולך בתוך עולםנו ולשמור עליו בשבייל/שבשייל. הזכרות לעצמי, ולדו דרך הטקסטים, את יחסינו המגולמים בגוף, בחברה, בתרבות, במשפחה. שחוותי לנגד עיניו את המילים שלנו, ההרגלים שלנו, המזיקה שלנו.

הדגשת הפרט, השגרתי, היומיומי, החולין העירוני האוניברסלי — על פני הלאומי, ההרואי, ההרפתקני, המסוכן והמסכן — היא ניסיון להפוך היררכיות, לבנות עלם וראי אחר. אין כאן שפה אחרת, אין עמדה דיסקורסיבית חדשה. יש כאן ניסיון לקחת את השפה המוכרת לי (אתנוגרפיה) ולעשות בה מעשה לא מוכר, לא צפוי, לא ננווע, שאיןנו מקבל כתכתיים, אלא מנסה לייצר מציאות אלטרנטטיביות.

²⁰ כפי שקרה, למשל, עם התנועה "נשים בשחרור" או עם ארגון "ארבע אימהות". הביקורת נגשה לא פעם בגולתימיות של השימוש בעמתה "אם" או "אשר" כבסיס לטענות פוליטיות. עם זאת, הצלחתן החקלאית של תנויות אלה מורה, כי המושג "פמיניזם לומדים קשים" אכן יעל במדינות טרנס-שוויניות. בישראל, או במורה החקלאית, נתוץ, אפשרי וכך כדי לעתים לעשות שימוש בעמדות אלה כדי לחולל שינוי.

יוותר מכל דבר אחר, יש כאן ניסיון לחיות ולחוות את האםביולטניות תוך יצירתיות תנאים פרטימיים לשroud אותה. סירוב לקבל את עסמת החבילה המורה לנו "כיצד עליינו להראות האבה לבנים/ות שבצבע". מה עליינו לומר להם, מה לעשות כדי לשמש "הוריות תומכמים". זאת תוך אמייה ברורה ולא אמביולנטית לבן עצמו, שגם אם אני מתקבלת את הפרטיקות הצבאיות וגם אם אני מסרבת לשיר את המנין המדינה בתוך שטח צבאי וגם אם לא אגיע לשער המחנה ולא אפרוס לפניו ארוחת צהרים בשעה שיתר חבריו נתנים מאrhoחה שכזו — הרי אין בכך ולו רמז לטיב היחסים בינינו.

האם יש בכוחן של פעולות אלה להציג את השפה הפנימית, שפת הטקסט הקטן של קרייסטובה, ולערער על הטקסט הגדול? האם רקיעות הרוגלים שלו יכולות להרעיד את האדרמה? האם הן נושאות ערך פוליטי? האם יש בהן פוטנציאל לצירוף אתיקה אלטרנטיבית? נדמה כי כרגע עיקר קיומו הוא בטקסט קטן, המגדוד/מוגרה בטקסט הגדול. האם טימן הוא כי אנחנו איננו בყורותיות מספיק? שלא התכוונו לנוטש כליל את שפת האב? או שהיא, השפה, עדין מסוגלת לבלווע אותו ולא להקיא? במבחן אמריקאי יתכן שהייתי מסמנת: "כל התשובות נכונות". עם זאת ומ עבר לכך, תקוותי כי ניסיונות אלה הם סימנים של כפירה והזמנה להורים אחרים לרוקע ברגליהם.

ביבליוגרפיה

- אופיר, עדי (טרם פורסם). "על כתיבה פוטסט-מודרנית ואפשרות הצדקתה המוסרית: קריאה בסיפורים בלתי וצוניים של אורלי קסטל-בלום".
- אלאור, תמר, 1993. "משללה לא רואים את איסלנד: אירוע וחללים", *אלפיים* 7: 59–81.
- , 1998. *בפסח הבא: נשים ואורייניטות בעיות הדתית*. עט עובד, תל-אביב.
- קרייסטובה, גויליה, 1997. "סתאבט מאטר", הוא מאמא, תרגם דורון ליבנה, ערכו הדרה שלן ויוהודית מזקל, המזיאן לאמנות ישראלית, רמת גן, עמ' 19–8.
- שיפמן, סמדר, 2001. "מינה ודור" — רעה ואם: משחק בסטריאוטיפים נשיים אצל אורלי קסטל-בלום", *שיפמן*, סמדר, 2001. "מינה ודור" — רעה ואם: משחק בסטריאוטיפים נשיים אצל אורלי קסטל-בלום",
- החשמע קולי, ערכה יעל עצמונה, מכון זן ליר בירושלים והקבוץ המאוחד, ירושלים ותל-אביב.
- שושן-ליי, אורנה, 2000. "כינון זהות מגדריות בצבא הישראלי", עבודת לץ' רצורה קבלת תואר דוקטור באוניברסיטה העברית בירושלים.
- Chodorow, Nancy, 1978. *The Reproduction of Mothering*. Berkeley: University of California Press.
- DiQuinzio, Patrice, 1999. *The Impossibility of Motherhood: Feminism, Individualism, and the Problem of Mothering*. London: Routledge.
- Gilligan, Carol, 1982. *In a Different Voice*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Ginsberg, Ruth, 1997. "The Jewish Mother Turned Monster: Representations of Motherhood by

- Hebrew Women Novelists 1881–1993," *Women Studies International Forum* 20 (Special Issue on Women in Israel): 631–638.
- Ruddick, Sara, 1989. *Maternal Thinking: Toward a Politics of Peace*. Boston: Beacon Press.
- , 1994. "Thinking Mothers/Conceiving Birth," in *Representations of Motherhood*, ed. D. Bassin, M. Honey and M. Mahre-Kaplan. New Haven: Yale University Press, pp. 29–45.
- Wolff, Janet, 1995. *Resident Alien: Feminist Cultural Criticism*. New Haven: Yale University Press.